

BGE teaching materials for Polish-speaking learners

Anna Mogiła¹

Basic Global English dla polskich uczniów²

Niniejsze materiały mają na celu przedstawienie uczniom najważniejszych elementów języka angielskiego, które po krótkim czasie nauki umożliwią im komunikację w języku angielskim nie tylko w Wielkiej Brytanii, USA czy Australii, ale na całym świecie. Materiały te mogą służyć do nauki indywidualnej jako swego rodzaju samouczek. W celu uzyskania kompetencji komunikacyjnej niezbędne jest zapoznanie się ze słownictwem danego języka. Dlatego ważne jest jak najszybsze przyswojenie sobie słownictwa podstawowego obejmującego 785 słów oraz słownictwa indywidualnego obejmującego 250 słów. W materiałach uwzględnione zostały tylko najważniejsze reguły gramatyczne oraz zasady wymowy.

Materiały podzielone zostały na następujące rozdziały:

1. system głoskowy i pisownia w języku angielskim;
2. podstawowe strategie prowadzenia rozmowy (12 reguł);
3. podstawowe słownictwo (1035 słów z możliwością rozszerzenia) i techniki parafrazowania;
4. podstawowe struktury gramatyczne (20 reguł).

Uczniowie powinni rozpocząć naukę od rozdziału 1., potem powinni zapamiętać wybrane reguły z rozdziału 2. Następnie równolegle przerobione powinny zostać rozdziały 3. i 4. Pracę z rozdziałem 3. należy rozpocząć od podrozdziału 1 (Internacjonalizmy i pseudoanglicyzmy). Z działami tematycznymi podrozdziału 2 (Podstawowe słownictwo) można pracować w dowolnej kolejności. Reguły gramatyczne w rozdziale 4. powinny być natomiast przerobione w kolejności podanej w materiałach. W międzyczasie uczniowie powinni pracować nad: słownictwem indywidualnym (rozdział 3., podrozdział 3), tzw. “false friends” (rozdział 3., podrozdział 4) oraz nad technikami słowotwórczymi i technikami parafrazowania (rozdział 3., podrozdział 5).

Uczniowie lub nauczyciele mogą sami określić tempo nauki.³ Najlepiej codziennie uczyć się kilku nowych słów i zasad wymowy, a także ćwiczyć i powtarzać dotychczas opracowane treści. Oprócz tego każdego dnia należy starać się mówić (nawet prowadząc monolog), czytać i pisać po angielsku (w tym celu dobrze jest korzystać z zasobów internetowych; zalecane jest uczestnictwo w anglojęzycznych forach dyskusyjnych, dostępnych m.in. na stronach internetowych takich, jak np. www.ang.pl czy www.wordreference.com).

Rozdział 1. System głoskowy i pisownia w języku angielskim

Zastosowany tu międzynarodowy alfabet fonetyczny IPA używany jest przez autorów większości uznanych słowników.

W tym rozdziale wszystkie wytłuszczone aspekty wymowy są kluczowe dla komunikacji w BGE.

¹ Supervisor: dr Michał B. Paradowski, University of Warsaw, Institute of Applied Linguistics.

² Based on: Joachim Grzega's ‘Basic Global English’.

³ Należy pamiętać, że zasobu 850 słów, które Ogden przedstawił w swojej książce “Basic English” z 1930 r., według autora można było nauczyć się w miesiąc.

(1) Spółgłoski zwarte:

powstają, gdy w czasie artykulacji dochodzi do blokady przepływu powietrza przez jamę ustną i nosową, po czym następuje gwałtowne jej przerwanie (plozja).

spółgłoska	polski przykład	angielski przykład	uwagi dot. wymowy	uwagi dot. pisowni
[b]	<i>baba,</i> <i>obok</i>	<i>ball, Bob</i>	Na końcu wyrazu spółgłoska pozostaje dźwięczna (różnica między spółgłoskami dźwięcznymi i bezdźwięcznymi została wyjaśniona w punkcie 6.)	W pisowni [b] zawsze odpowiada <i>b</i> albo <i>bb</i> ; <i>bb</i> zawsze odpowiada [b], ale <i>b</i> bywa nieme na końcu niektórych wyrazów.
[p]	<i>popularny,</i> <i>kompot</i>	<i>pop</i>	Na początku wyrazu spółgłoska ta jest aspirowana [p^h] (następuje energiczne rozwarcie wcześniej zwartych narządów mowy, co daje słaby dźwięk <i>h</i> ; spółgłoska wymawiana jest z przydechem).	W pisowni [p] zawsze odpowiada <i>p</i> albo <i>pp</i> ; <i>pp</i> zawsze odpowiada [p], ale <i>p</i> czasem bywa nieme.
[d]	<i>dentysta,</i>	<i>dentist,</i> <i>daddy, old</i>	Na końcu wyrazu spółgłoska pozostaje dźwięczna. Nie należy mylić tego dźwięku z [ð].	W pisowni [d] zawsze odpowiada <i>d</i> albo <i>dd</i> ; zasada ta działa również w drugą stronę.
[t]	<i>taniec</i>	<i>team</i>	Na początku wyrazu spółgłoska ta jest aspirowana [t^h] . Nie należy mylić tego dźwięku z [θ].	W pisowni [t] zawsze odpowiada <i>t</i> albo <i>tt</i> ; <i>tt</i> zawsze odpowiada [t].
[g]	<i>gaz, guzik</i>	<i>gas, girl,</i> <i>dog</i>	Na końcu wyrazu spółgłoska pozostaje dźwięczna.	W pisowni [g] zawsze odpowiada <i>g</i> albo <i>gg</i> ; zasada ta nie działa w drugą stronę (czasem <i>g</i> odpowiada [ɟ]).
[k]	<i>kilogram</i>	<i>Kirk, cool</i>	Na początku wyrazu spółgłoska ta jest aspirowana [k^h] .	W pisowni [k] odpowiada <i>k, ch, ck</i> albo <i>c, ck</i> zawsze odpowiada [k]; ale: <i>c</i> czasem odpowiada [s], <i>k</i> czasem jest nieme, a <i>ch</i> zazwyczaj odpowiada [tʃ].

(2) Spółgłoski szczelinowe:

powstają, gdy narządy mowy w czasie artykulacji tworzą dostatecznie wąską szczelinę, by przez tarcie powietrza o podniebienie, zęby lub wargi powstał szum.

spółgłoska	polski przykład	angielski przykład	uwagi dot. wymowy	uwagi dot. pisowni
[f]	<i>fikus, gafa</i>	<i>foul</i>		W pisowni [f] odpowiada <i>f, ff</i> lub, niekiedy, <i>ph</i> w internacjonalizmach oraz <i>gh; f, ff</i> i <i>ph</i> zawsze odpowiadają [f].
[v]	<i>weteran, uwaga</i>	<i>veteran</i>	Wymawiane jak [f], z tym że dźwięczne. <i>Odpowiednik polskiego w</i> . Nie należy mylić tego dźwięku z [w].	[v] zawsze odpowiada <i>v</i> i na odwrót.
[s]	<i>sanie, sroka</i>	<i>song</i>	Nie należy mylić tego dźwięku z [ʃ] lub [z].	W pisowni [s] odpowiada <i>c, s</i> lub <i>ss; ss</i> , w przeciwieństwie do <i>s</i> , zawsze odpowiada [s].
[z]	<i>zoo, zero, zagadka</i>	<i>zoo, zero</i>		W pisowni [z] odpowiada <i>s</i> lub <i>z</i> ; <i>z</i> zawsze odpowiada [z]; <i>s</i> nie zawsze odpowiada [z].
[ʃ]	<i>między: sznur, kasza</i> <i>a: ślimak, ktoś</i>	<i>show</i>	Nie należy mylić tego dźwięku z [s]. [ʃ] jest spółgłoską podniebienno-dziąsłową; przy artykulacji język dotyka lub zbliża się do dziąseł i podniebienia.	W pisowni [ʃ] najczęściej odpowiada <i>sh; sh</i> zawsze odpowiada [ʃ].
[ʒ]	<i>między: żar, pobożny</i> <i>a: żrebak</i>	<i>measure</i>	Wymawiane jak [ʃ], ale dźwięczne.	W pisowni [ʒ] zawsze odpowiada <i>s</i> ; występuje rzadko; w wyrazach rodzimych - nigdy na początku ani na końcu.
[θ]	-	<i>Thank you.</i>	Należy dotknąć czubkiem języka podniebienia zaraz za przednimi górnymi zębami. Struny głosowe nie drgają. Jeśli dźwięk jest tymczasowo zbyt trudny do wyartykułowania, można	W pisowni [θ] zawsze odpowiada <i>th</i> . Zasada ta nie działa w drugą stronę.

			spróbować zastąpić go [t], [f] lub, w ostateczności, [s].	
[ð]	-	<i>That's it.</i>	Wymawiane jak [θ], z tym że dźwięczne. Jeśli dźwięk jest tymczasowo zbyt trudny do wyartykułowania, można spróbować zastąpić go [d], [v] lub, w ostateczności, [z].	W pisowni [ð] zawsze odpowiada <i>th</i> . Zasada ta nie działa w drugą stronę.
[h]	-	<i>hot</i>	Ta samogłoska jest bezdźwięczna. Narzędziem artykulacyjnym jest w tym wypadku głośnia (jest to dźwięk krtaniowy, a nie tylnojęzykowy, tak jak w języku polskim, np. w wyrazie <i>chata</i>).	W pisowni [h] zawsze odpowiada <i>h</i> . Zasada ta nie działa w drugą stronę.

(3) Głoski składające się ze spółgłoski zwartej i szczelinowej:

spółgłoska	polski przykład	angielski przykład	uwagi dot. wymowy	uwagi dot. pisowni
[tʃ]	<i>między:</i> <i>Czechy,</i> <i>mecz</i> <i>a:</i> <i>ćma, robić</i>	<i>touch,</i> <i>chip</i>	Połączenie [t] i [ʃ]. [tʃ] jest spółgłoską podniebionno-dziąsłową; przy artykulacji język dotyka lub zbliża się do dziąseł i podniebienia.	W pisowni [tʃ] najczęściej odpowiada <i>ch</i> .
[dʒ]	<i>między:</i> <i>dżinsy</i> <i>a:</i> <i>dźwig</i>	<i>jeans</i>	Połączenie [d] i [ʒ]. [dʒ] jest spółgłoską podniebionno-dziąsłową; przy artykulacji język dotyka lub zbliża się do dziąseł i podniebienia.	W pisowni [dʒ] odpowiada <i>j</i> lub <i>g</i> ; w przeciwieństwie do <i>g, j</i> zawsze odpowiada [dʒ].

(4) Spółgłoski nosowe:

powstają, gdy podczas artykulacji znaczna część powietrza wydychana jest przez nos.

spółgłoska	polski przykład	angielski przykład	uwagi dot. wymowy	uwagi dot. pisowni
[n]	<i>namiot</i>	<i>no</i>	W języku polskim jest to spółgłoska zębowa, a w angielskim – dziąsłowa.	W pisowni [n] zawsze odpowiada <i>n</i> lub <i>nn</i> i na odwrót.
[m]	<i>mama</i>	<i>mom,</i> <i>mammal</i>		W pisowni [m] zawsze odpowiada <i>m</i> lub <i>mm</i> i na odwrót.
[ŋ]	<i>bank,</i> <i>punkt</i>	<i>song,</i> <i>singer</i>	Spółgłoska tylnojęzykowa dźwięczna. Trzeba pamiętać, że głoska /g/ lub	W pisowni [ŋ] zawsze odpowiada <i>ng</i> , ale nie na

			/k/ jest w takich wyrazach niema.	odwrot, chyba że <i>ng</i> znajduje się na końcu morfemu.
[ŋg]	-	<i>finger, English</i>	Spółgłoska tylnojęzykowa dźwięczna. Głoska /g/ nie jest niema.	W pisowni [ŋg] zawsze odpowiada <i>ng</i> , ale nie na odwrot, chyba, że <i>ng</i> znajduje się w środku wyrazu, który nie jest derywatem żadnego innego wyrazu.

(5) Spółgłoski płynne:

podczas ich powstawania język może znajdować się w różnych pozycjach.

spółgłoska	polski przykład	angielski przykład	uwagi dot. wymowy	uwagi dot. pisowni
[r]	-	<i>run</i>	Istnieje kilka możliwości wymawiania tej spółgłoski. Najczęstszy sposób wymawiania [r] w języku angielskim nie ma swojego odpowiednika po polsku. Należy pamiętać o podwinięciu do góry czubka języka i umiejscowieniu go za łukiem zębowym (bez dotykania dziąseł) oraz o niezaokrągłaniu warg.	W pisowni [r] zawsze odpowiada <i>r</i> lub <i>rr</i> i na odwrot.
[l]	<i>łada, korał</i>	<i>link</i>		W pisowni [l] zawsze odpowiada <i>l</i> lub <i>ll</i> i na odwrot.

(6) Spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne.

Różnica między spółgłoskami dźwięcznymi i bezdźwięcznymi jest w języku angielskim bardzo istotna. Podczas wymawiania spółgłosek dźwięcznych struny głosowe drgają (można to sprawdzić, kładąc palec na krtani podczas wymawiania dźwięcznej spółgłoski). Typowym błędem Polaków jest ubezdźwięcznienie wszystkich spółgłosek na końcu wyrazu, tak jak w polskich słowach, np. *dąb, kod, Bóg*. W języku angielskim głoski dźwięczne na końcu wyrazu nie podlegają procesowi ubezdźwięcznienia. Przykładowo, w wyrazie *dad* dźwięczna spółgłoska [d] występuje zarówno na początku, jak i na końcu wyrazu; nie zostaje ubezdźwięczniona do [t].

(7) Samogłoski.

Samogłoski są zawsze dźwięczne. Podczas ich wymawiania język może znajdować się w różnych pozycjach. Angielskie samogłoski sprawiają polskim uczniom wiele trudności, przede wszystkim dlatego, że w języku polskim nie występuje charakterystyczny dla angielskiego **podział na samogłoski długie i krótkie**. Żadna z angielskich samogłosek nie ma swojego dokładnego odpowiednika wśród polskich. Ponadto w języku polskim nie występują dyftongi i niby-tryftongi.

samo- głoska	polski przykład	angielski przykład	uwagi dot. wymowy	uwagi dot. pisowni
[i:]	-	<i>beat</i>	Angielskie [i:] jest zbliżone do polskiego [i], przy czym angielskie [i:] jest długie. Nie należy mylić go z krótkim [ɪ].	W pisowni [i:] najczęściej odpowiada <i>ea</i> albo <i>ee</i> , czasem też <i>ie</i> ; <i>ee</i> zawsze odpowiada [i:], <i>ea</i> prawie zawsze odpowiada [i:].
[ɪ]	-	<i>bit</i>	Angielskie krótkie [ɪ] jest bardziej zbliżone do polskiego [ɨ] (w pisowni <i>y</i>) niż do polskiego [i]. Krótkie [ɪ] czasem występuje w nieakcentowanych sylabach. Nie należy mylić go z długim [i:].	W pisowni [ɪ] zawsze odpowiada <i>i</i> , ale nie na odwrót.
[u:]	-	<i>cool, pool, Luke, food</i>	Angielskie długie [u:] jest najbardziej zbliżone do polskiego [u]. Nie należy mylić go z krótkim [ʊ].	W pisowni [u:] najczęściej odpowiada <i>oo</i> ; w wyrazach kończących się na <i>e</i> [u:] odpowiada również <i>u</i> .
[ʊ]	-	<i>put, good</i>	Angielskie krótkie [ʊ] jest najbardziej zbliżone do polskiego [u]. Położenie języka podczas wymawiania [ʊ] powinno być jednak bardziej centralne. Nie należy mylić go z długim [u:].	W pisowni [ʊ] odpowiada <i>u</i> lub <i>oo</i> .
[ɜ(:)]	-	<i>sir, word, pearl, burger</i>	Angielskie długie [ɜ:] występuje zawsze przed <i>r</i> i znajduje się pomiędzy polskim [ɛ] i [ɔ]. Należy pamiętać, że w wyrazach typu <i>work, word, world</i> nie powinno się zastępować [ɜ:], wymawiając [o]. Nie należy	W pisowni [ɜ(:)] często odpowiada <i>ir, er, ur</i> , czasem też <i>or</i> lub <i>ear</i> .

			mylić go z krótkim [e].	
[e]	-	<i>internet, website</i>	Angielskie krótkie [e] jest zbliżone do polskiego [ɛ], z tym że podczas wymawiania [e] język znajduje się wyżej (w kierunku polskiego [i]). Nie należy mylić go z długim [ɛː].	W pisowni [e] zawsze odpowiada <i>e</i> , nigdy <i>a</i> .
[ə]	-	<i>water, lover, American</i>	[ə] szczególnie często występuje w sylabach nieakcentowanych jako wynik redukcji innych samogłosek. [ə] znajduje się pomiędzy polskim [e] i [o]. Jeśli [ə] występuje razem z <i>r</i> , wymowa powinna uwzględniać również <i>r</i> : [ər]. [ə] może zostać użyta w większości nieakcentowanych sylab, jednak w kontekście międzynarodowym wszędzie tam, gdzie to możliwe, najlepiej używać pełnych samogłosek.	
[ɔː]	-	<i>shaw, caught</i>	Angielskie długie [ɔː] jest najbardziej zbliżone do polskiego [ɔ]. W wyrazach typu <i>saw</i> i <i>bought</i> nie należy zastępować [ɔː], wymawiając dyftong [ɔʊ]. Nie należy mylić go z krótkim [ɒ].	W pisowni [ɔː] odpowiada <i>aw</i> lub <i>ough</i> ; <i>aw</i> zawsze odpowiada [ɔː].
[ɒ]	-	<i>hot dog, mom</i>	Angielskie krótkie [ɒ] jest najbardziej zbliżone do polskiego [ɔ]. Nie należy mylić go z długim [ɔː].	W pisowni [ɒ] zawsze odpowiada <i>o</i> .
[ɑː]	-	<i>father, dance, last, bathroom</i>	Angielskie długie [ɑː] jest zbliżone do polskiego [a]. W niektórych słowach przed [ns, s, f, θ] Amerykanie wypowiadają [ɑː] jako [æː].	W pisowni [ɑː] zawsze odpowiada <i>a</i> .

			Nie należy mylić go z krótkim [ʌ].	
[ʌ]	-	<i>cut, club, pumps, love</i>	Angielskie krótkie [ʌ] jest zbliżone do polskiego [a]. Nie należy mylić go z długim [ɑ:] lub z [æ].	W pisowni [ʌ] odpowiada <i>u</i> lub <i>o</i> .
[æ]	-	<i>fat, dad</i>	Angielskie [æ] znajduje się pomiędzy polskim [a] i [ɛ] (przy wymowie [æ] należy otwierać usta szerzej niż przy wymowie polskich samogłosek). Przed spółgłoskami bezdźwięcznymi samogłoska ta jest raczej krótka (np. w wyrazie <i>fat</i>), przed spółgłoskami dźwięcznymi – raczej długa (np. wyrazie <i>dad</i>). Nie należy mylić go z krótkim [ʌ].	W pisowni [æ] zawsze odpowiada <i>a</i> ; nigdy <i>e</i> .
[aɪ]	-	<i>time, high</i>	Samogłoski [a] oraz [ɪ] wymawiane jedna po drugiej. Należy pamiętać, aby drugiej części dyftongu nie zastępować polskim [j].	W pisowni [aɪ] najczęściej odpowiada <i>i</i> lub czasem też <i>ie</i> .
[eɪ]	-	<i>day, name, hey</i>	Samogłoski [e] oraz [ɪ] wymawiane jedna po drugiej. Należy pamiętać, aby nie zastępować drugiej części dyftongu polskim [j].	W pisowni [eɪ] często odpowiadają <i>ay</i> i <i>ey</i> oraz, w wyrazach kończących się na <i>e</i> , również <i>a</i> ; <i>ay</i> i <i>ey</i> zawsze odpowiadają [eɪ].
[aʊ]	-	<i>mouse</i>	Samogłoski [a] oraz [ʊ] wymawiane jedna po drugiej. Należy pamiętać, aby drugiej części dyftongu nie zastępować polskim [w] (w pisowni <i>ł</i>).	W pisowni [aʊ] zawsze odpowiada <i>ou</i> , ale nie na odwrót.
[ɔʊ]	-	<i>stone, show</i>	Samogłoski [ɔ] oraz [ʊ] wymawiane jedna po drugiej. Brytyjczycy często wymawiają ten dyftong jako	W pisowni [ɔʊ] często odpowiadają <i>ow</i> i <i>ough</i> oraz, w wyrazach

			[eʊ]. Należy pamiętać, aby drugiej części dyftongu nie zastępować polskim [w] (w pisowni <i>ł</i>).	kończących się na <i>e</i> , również <i>o</i> .
[ɪə]	-	<i>pier</i>	Samogłoski [i] oraz [ə] wypowiedane jedna po drugiej. Dyftong [ɪə] zawsze występuje przed <i>r</i> .	W pisowni [ɪə] odpowiada <i>ie(r)</i> lub <i>ea(r)</i> .
[eə]	-	<i>fair</i>	Samogłoski [e] oraz [ə] wypowiedane jedna po drugiej. Dyftong [eə] zawsze występuje przed <i>r</i> ; niektórzy rodzimi użytkownicy angielskiego zastępują ten dyftong samogłoską [æ:].	W pisowni [eə] często odpowiada <i>air</i> , <i>ear</i> , <i>are</i> .

(8) Półsamogłoski.

Do półsamogłosek (czasem też określanych jako półspółgłoski lub spółgłoski półotwarte) należą: [j] (*year*) oraz [w] (*water*). Obie występują w języku polskim: [j] w pisowni odpowiada *j*, a [w] – *ł*.

(9) Alfabet i zasady pisowni.

Nazwy angielskich liter:

A [eɪ], B [bi:], C [si:], D [di:], E [i:], F [ef], G [dʒi:], H [eɪtʃ], I [aɪ], J [dʒeɪ], K [keɪ], L [el], M [em], N [en], O [ou], P [pi:], Q [kju:], R [ar], S [es], T [ti:], U [ju:], V [vi:], W [ˈdʌbl ju:], X [eks], Y [waɪ], Z [zed/zi:].

W języku angielskim większość wyrazów pisze się małą literą. Wielką literą pisane są tylko nazwy własne i wyrazy pochodne (w tym, odmiennie niż w języku polskim, przymiotniki geograficzne i narodowościowe), wyrazy stojące na początku zdania oraz zaimki osobowe *I* (ja). Choć angielska pisownia wydaje się być nieco chaotyczna, poniższa tabela przedstawia kilkanaście zasad z nią związanych.

pisownia	najczęściej spotykany sposób wymowy i przykłady
<i>a</i> w jednosylabowych wyrazach kończących się na <i>e</i>	[eɪ] (<i>name</i>)
<i>a</i> przed <i>nce</i> , <i>th</i> (na końcu wyrazu), <i>st</i> , <i>s(s)</i> , <i>ff</i> , <i>ugh</i>	[æ] lub [ɑ:] (<i>dance</i> , <i>bath</i> , <i>last</i> , <i>staff</i> , <i>laugh</i>)
<i>a</i> w sylabie nieakcentowanej	[ə]
<i>a</i> w pozostałych pozycjach	[æ] (<i>man</i>)
<i>aw</i>	[ɔ:] (<i>law</i>)
<i>ay</i>	[eɪ] (<i>day</i>)
<i>c</i> na końcu wyrazu	[s] (<i>rice</i>)

<i>ch</i>	najczęściej [tʃ] (<i>chip</i>), czasem, szczególnie przed <i>r</i> - [k] (<i>chronology, chorus</i>)
<i>c</i> z innymi głoskami	przed spółgłoskami oraz <i>a, o, u</i> – zawsze [k] (<i>club, can, couch, cutter</i>); przed <i>e, i</i> – [s] (<i>cent, cinema</i>)
<i>e</i> na końcu wyrazu	nieme (<i>name, time</i>)
<i>e</i> w sylabie nieakcentowanej	[ə], czasem też [ɪ]
<i>ea</i>	najczęściej [i:] (<i>beat</i>); tylko w <i>steak, break</i> – [eɪ] oraz w <i>yea</i> - [æ]
<i>ear</i>	[iə(r)] (<i>year</i>)
<i>ee</i>	[i:] (<i>feel</i>)
<i>er</i> (w sylabie nieakcentowanej)	[ə(r)] (<i>dancer</i>)
<i>ey</i>	[eɪ] (<i>hey</i>)
<i>ew</i>	czasem [ju:] (<i>few</i>), czasem [u:] (<i>Jew</i>); po <i>d, t, n</i> można wymawiać <i>ew</i> jako [u:] (<i>new</i>)
<i>e</i> w innej pozycji	[e] (<i>website</i>)
<i>g</i>	przed spółgłoskami oraz <i>a, o, u</i> – zawsze [g] (<i>great, gag, good, guide</i>); przed <i>e, i</i> – [g] (<i>girl, get</i>) albo [dʒ] (<i>geology, giro</i>); w wyrazach podchodzenia łacińskiego i greckiego <i>g</i> przed <i>e</i> oraz <i>i</i> wymawiane jest zawsze jako [dʒ]
<i>gh</i>	na początku wyrazu – [g] (<i>ghost</i>); poza tym <i>gh</i> czasem wymawiane jest jako [f] (<i>laugh</i>), a czasem jest nieme (<i>though</i>)
<i>i</i> w jednosylabowych wyrazach kończących się na <i>e</i>	[aɪ] (<i>time</i>)
<i>i</i> przed <i>nd</i> i <i>mb</i>	[aɪ] (<i>find, climb</i>)
<i>i</i> w sylabie nieakcentowanej	[ɪ], czasem też [ə]
<i>i</i> w innej pozycji	[ɪ] (<i>bit</i>)
<i>ie</i>	najczęściej [aɪ] (<i>die</i>)
<i>j</i>	[dʒ] (<i>jeans</i>)
<i>kn</i>	[n] (<i>knife</i>)
<i>k</i> w innej pozycji	[k] (<i>key</i>)

<i>mb</i>	[m] (<i>b</i> jest nieme: <i>climb</i>)
<i>o</i> w jednosylabowych wyrazach kończących się na <i>e</i>	[əʊ] lub [oʊ] (<i>stone</i>), czasem też [ʌ] (<i>love</i>)
<i>o</i> w nieakcentowanej sylabie	[ə]
<i>o</i> w innej pozycji	[ɒ] (<i>hot dog</i>) lub [ʌ] (<i>son</i>)
<i>oo</i>	najczęściej [u:] (<i>mood</i>), często też [ʊ] (<i>good</i>) lub [ʌ] (<i>blood</i>)
<i>ou</i>	[aʊ] (<i>house</i>)
<i>ough</i>	[ɔʊ] (<i>though</i>), [aʊ] (<i>bough</i>), [ɒ] (<i>cough</i> , <i>hough</i> , <i>lough</i>), [ʌ] (<i>tough</i>), [u:] (<i>through</i>)
<i>ow</i>	[aʊ] (<i>cow</i>) lub [oʊ] (<i>show</i>)
<i>ph</i>	[f] (<i>philosophy</i>)
<i>ps</i> na początku wyrazu	[s] (<i>psychology</i>)
<i>p</i> w innej pozycji	[p] (<i>put</i>)
<i>s</i> na początku wyrazu	zawsze [s] (<i>son</i>)
<i>s</i> między dwoma wymawianymi samogłoskami	najczęściej dźwięczne [z] (<i>laser</i>)
<i>s</i> w końcowej części wyrazu stojące przed <i>e</i>	[z] w czasownikach (<i>confuse</i>), [s] w rzeczownikach (<i>house</i>)
<i>s</i> na końcu wyrazu	czasem [s] (<i>this</i>), czasem [z] (<i>is</i>)
<i>ss</i>	zawsze [s] (<i>pass</i>)
<i>th</i>	najczęściej [θ], ale w <i>this</i> , <i>that</i> , <i>these</i> , <i>those</i> , <i>the</i> oraz w końcowej części wyrazu przed <i>e</i> - [ð]
<i>u</i> w jednosylabowych wyrazach kończących się na <i>e</i>	czasem [ju:] (<i>muse</i>), czasem [u:] (<i>blue</i>), po <i>d</i> , <i>t</i> , <i>n</i> może być wymawiane jako [u:] (<i>duke</i> , <i>tune</i> , <i>nuclear</i>)
<i>u</i> w nieakcentowanej sylabie	[ə]
<i>u</i> w innej pozycji	najczęściej [ʌ] (<i>but</i>), czasem [ʊ] (<i>put</i>), [ɜ] przed <i>r</i>
<i>w</i> przed spółgłoskami	nieme
<i>w</i> w innej pozycji	[w] (<i>winter</i>)
<i>wh</i>	[w], niektórzy rodzimi użytkownicy wypowiadają <i>wh</i> jako [hw] (<i>what</i>)
<i>x</i> na początku wyrazu	[z] (<i>xylophone</i>)

x w innej pozycji	[ks] (<i>fax</i>)
y na początku wyrazu i po samogłosce	[j] (<i>year, day</i>)
y w innej pozycji	[aɪ] (<i>xylophone</i>) lub [ɪ] (<i>system</i>)

Rozdział 2. Podstawowe strategie prowadzenia rozmowy

Prowadząc rozmowę w środowisku wielokulturowym, łatwo jest urazić rozmówcę, naruszając charakterystyczne dla jego narodu zasady konwersacji. Aby uniknąć takiej sytuacji, warto zapoznać się z poniższymi strategiami prowadzenia rozmowy.

- (1) Pierwsza podstawowa zasada: słuchać uważnie i z szacunkiem oraz tak samo uważnie i z szacunkiem wypowiadać się.
- (2) Nieprzyjemnych sytuacji można unikać, używając zdań typu: *That's how we say it in my country.*⁴ [ˈðætʃ hɑʊ wi: 'seɪ ɪn maɪ 'kʌntri] – „Tak się mówi w moim kraju”. W ten sposób zaznaczamy, że próbujemy jedynie przenieść znane nam zwyczaje na Global English. Możliwe jest również powiedzenie wprost: *I think there is a misunderstanding.* – „Myślę, że źle się zrozumieliśmy”.
- (3) Pozytywnie nacechowane wyrazy stwarzają pozytywną atmosferę. Dotyczy to również skarg i narzekania. Jeśli nie chce się być nieuprzejmym, antonimy najlepiej wyrażać za pomocą zaprzeczeń wyrazów pozytywnych, np. zamiast *bad* [bæd] powiedzieć *not good* [ˈnɒt ɡʊd] lub, jeszcze grzeczniej, *not so good* [ˈnɒt səʊ ɡʊd].
- (4) W języku angielskim istnieje tylko jedna forma adresatywna w postaci zaimka osobowego *you* [ju:]. Używa się jej zarówno w formalnych, jak i nieformalnych sytuacjach w stosunku do pojedynczego adresata lub do grupy. Oprócz tego do dyspozycji mamy kilka „neutralnych” form adresatywnych, np. *Sir* [sɜːr] i *Mr.* [ˈmɪstər] w stosunku do mężczyzn, *Madam* [ˈmædəm] (lub *mam* [mæm]), *Mrs.* [ˈmɪsɪz] i *Ms.* [mɪz] w stosunku do kobiet. *Mr.*, *Mrs.* i *Ms.* mogą również pojawić się przed nazwiskami. Poza tym są jeszcze tytuły zawodowe, takie jak *President* (pol. *prezydent, przewodniczący* lub, szczególnie w USA, *rektor*) lub akademickie, takie jak *Professor*. Każdy dorosły użytkownik języka przedstawiając się komuś powinien podać swoje imię, nazwisko i ewentualny tytuł oraz wprost poinformować rozmówcę, w jaki sposób ma się do niego zwracać, np. *My James is Bond, James Bond. You can call me James.* lub *I am Commander James Bond.* W drugim przypadku od rozmówcy wymaga się, żeby zwracał się do przedstawiającej się osoby, używając jej oficjalnego tytułu (tu: *Commander*). Jeśli nie jesteśmy pewni, jak mamy zwracać się do naszego rozmówcy, możemy go bezpośrednio o to zapytać: *So what would be the right way to call you?* [səʊ 'wɒt wʊd bi: ðə 'raɪt weɪ tu 'kɔːl ju:] – „Więc jak najlepiej się do Ciebie/do Pana zwracać?” lub *So would Commander be the right way to call you?* – „Więc najlepiej zwracać się do Ciebie/do Pana: ‘Komandorze?’”. Język angielski dysponuje neutralnymi zwrotami powitalnymi (np. *Hello!* [he'ləʊ] lub mniej formalne *Hi!* [haɪ]) oraz pożegnalnymi (np. *Good-bye!* [ɡʊd'baɪ] lub mniej formalne *Bye!*). Po przywitaniu się dobrze jest zapytać o samopoczucie rozmówcy, używając, przykładowo, zwrotu *How are you?* [hɑʊ 'ɑː ju:] – „Jak się masz/jak się Pan/Pani ma? Jak się

⁴ For the sake of language correctness, the original sentence has been changed.

macie? Jak się Państwo macie?”. Przyjęte jest, że na to pytanie zawsze odpowiada się *Fine. Thank you.* [fam θæŋk ju:], czyli „Dobrze, dziękuję.” List po angielsku zacząć można słowami *Dear* + imię (lub + *Madam/Sir*, jeśli nie zna się imienia). Mniej formalną formą adresatywną w liście jest *Hi* + imię. List zakończyć można słowami: *Best wishes* (korespondencja nieformalna) lub, przykładowo, *Yours sincerely* (korespondencja formalna) + podpis.

- (5) Szczególnie, gdy w rozmowie poruszane są ważne tematy, należy upewnić się, że właściwie zrozumiało się wypowiedź swojego rozmówcy. Można w tym celu użyć następujących zwrotów: *So do I understand you correctly that you want me to do the following:...* – „Czy dobrze zrozumiałam/em, że chcesz, żebym postąpił(a) w następujący sposób:...?” albo *So do I understand you correctly that we should do the following:...* – „Czy dobrze zrozumiałam/em, że mamy postąpić w następujący sposób:...?”. W ważnych sytuacjach chcemy być również pewni, że nasza wypowiedź zostanie właściwie rozumiana przez odbiorcę. Można w tym celu użyć zwrotu: *I am not sure if my explanation was good enough. Could you tell me in your words what you think I wanted to say?* – „Nie jestem pewna/pewien, czy wystarczająco jasno się wyraziłam/em. Mogłabyś/mógłbyś własnymi słowami powtórzyć, o co, Twoim zdaniem, mi chodziło?”. Jeśli używamy słów, których nasz rozmówca nie rozumie, musimy upewnić się, że potrafimy wyrazić je innymi słowami, używając technik opisanych w rozdziale 5. w punkcie 2. Na ogół powinno się unikać metafor, które mogą okazać się niezrozumiałe dla przedstawicieli niektórych kultur. Jeśli już jednak odwołujemy się do metafor, powinniśmy pomóc rozmówcy w ich interpretacji, używając zwrotów: *This is like...* – „To jest jak...” lub *This is similar to...* – „To przypomina...”
- (6) Pytania i prośby nie powinny ograniczać się do zwykłego zdania pytającego lub rozkazującego. Na końcu zdania zawsze należy dodać grzecznościowe *please* – tu: „proszę”. Ponadto najlepiej jest wyrażać prośby przy pomocy pytań, np. zamiast *Open the window!* – „Otwórz okno!” lepiej jest użyć zwrotu *Could you open the window, please?* [kud ju: 'oupen ðə window pli:z] – „Mógłbyś otworzyć okno, proszę?”. Zanim postawi się pytanie lub wyrazi prośbę albo własne zdanie, dobrze jest rozpocząć swoją wypowiedź słowami: *Excuse me...* – „Przepraszam”. Do wyrażania odmiennego zdania mogą również służyć poniższe zwroty:
- *I don't think so.* [aɪ daʊnt 'θɪŋk sou] – „Jestem innego zdania.”
 - *I don't agree.* [aɪ 'daʊnt ə'gri:] – „Nie zgadzam się.”
 - *I am not so sure.* [aɪ əm 'nɒt sou 'ʃʊr] – „Nie jestem pewna/pewien.”
 - *Are you sure?* – „Jesteś/jest Pan(i) pewien/pewna?”
- Aby wyrazić swoje niezadowolenie z czyjegoś zachowania, można posłużyć się następującym zwrotem: *Please, don't do this.* ['pli:z daʊnt 'du: ðɪs] – „Nie rób tego, proszę.”⁵
- (7) Jeśli sprawiło się komuś przykrość bądź popełniło jakiś nietakt, najlepiej jest przeprosić słowami: *Sorry.* albo *I am sorry.* [aɪ əm 'sɒri] – „Przykro mi”. Jako nietakt traktowany jest również brak fizycznego dystansu w stosunku do rozmówcy. Odpowiedzią na (*I am*) *sorry* jest *That is* (w skrócie *that's*) *OK.* [ðætɪz ou'keɪ] – „Nie ma sprawy” lub *No problem.* ['nɒu 'prɒbləm] – „Żaden problem”. Jeśli zauważymy, że urażiliśmy swojego rozmówcę, możemy posłużyć się zwrotem: *Please tell me if I have hurt you. This was not what I wanted. I am sorry that this has hurt you.* [pli:z 'tel mi ɪf aɪ hæv 'hɜ:rt ju ɪn eni 'wei ...] – „Powiedz, proszę, jeśli Cię uraziłam/em. Nie chciałam/em. Przykro mi, że Cię uraziłam/em”.

⁵ The original example has been changed for the sake of higher usefulness.

- (8) Propozycje można przyjmować, mówiąc: *Yes, please. (Thank you.)* – „Tak, proszę. Dziękuję (Ci).” lub odrzucać, mówiąc: *No, thank you.* – „Nie, dziękuję (Ci).”. Aby komuś za coś podziękować, najlepiej jest użyć zwrotu: *Thank you.* lub, gdy chodzi o ważniejszą sprawę, *Thank you very much.* [ˈθæŋk ju: ˌveri ˈmʌtʃ].
- (9) W nagłych wypadkach o pomoc woła się, używając zwrotu *Help!* [help] – „Pomocy!” lub, na przykład, *Fire!* [faɪər] – „Pożar!”.
- (10) Najpewniejszymi tematami na pogawędkę, tzw. ‘Small Talk’, są pogoda, pozytywne wspomnienia z podróży oraz sport. Nie powinno się poruszać kwestii związanych z religią, polityką, płcią oraz sprawami prywatnymi (pytanie o wykonywany zawód jest tu jednak wyjątkiem). Uważać należy również przy żartach. Poczucie humoru różni się w zależności od kultury. Do żartu zawsze najlepiej jest dodać: *as we say in my country* – „jak mówi się w moim kraju” lub *as we could say in my country* – „jak można by powiedzieć w moim kraju”. Również przy mówieniu komplementów należy być ostrożnym. O ile jeśli chodzi o chwalenie dobrego posiłku lub pięknego prezentu z komplementami najczęściej nie ma problemów, o tyle w innych kontekstach komplementować można dopiero wtedy, gdy jest się pewnym, że w danej sytuacji jest to normą w kulturze rozmówcy. Za komplement należy podziękować. Choć reakcje na komplementy różnią się w zależności od kultury, najlepszym sposobem na podziękowanie jest odwzajemnienie komplementu rozmówcy.
- (11) Rozmówcy powinni mieć możliwie równomierny udział w rozmowie. Przyczyną milczenia naszego odbiorcy może być fakt, że nie dopuszczamy go do głosu, robiąc zbyt krótkie przerwy między swoimi wypowiedziami (w niektórych kulturach przyjęte jest, że takie przerwy są stosunkowo długie).
- (12) Na koniec wskazówka dotycząca niewerbalnych elementów rozmowy. W różnych kulturach różnie traktuje się kwestię fizycznego dystansu i kontaktu wzrokowego. Doświadczony „miedzykulturowy” rozmówca musi uważać na to, aby jego odbiorca nie czuł się skrepowany.

Rozdział 3. Podstawowe słownictwo i techniki parafrazowania

1. Internacjonalizmy i pseudoanglicyzmy

(1) Internacjonalizmy I

Każdy uczeń zna wiele internacjonalizmów, które pochodzą z języka angielskiego lub z innych języków, ale zostały spopularyzowane przez język angielski. Internacjonalizmy są słowami używanymi na całym świecie, ponieważ opisują rzeczy, które użytkownikom różnych języków znane są z mediów lub z którymi mamy do czynienia bez względu na nasze miejsce zamieszkania. Poniżej kilka przykładów internacjonalizmów pochodzących z języka angielskiego:

airport, basic(s), boss, brunch, business, CD, center, city, college, company, date, dinner, doctor, DVD, e-mail, exit, fax, film, (ham)burger, Internet, lunch, OK/okay, party, restaurant, sandwich, service, start, stop, (tele)phone, TV, university, video.

Przykładami internacjonalizmów pochodzących z innych języków, ale funkcjonujących w języku angielskim, są:

bamboo, bistro, cravat, hamburger, kayak, kebab, ketchup, koala, modern, museum, pizza, police, postmodern, sake, sauna, spaghetti, studio, sushi, taboo, vodka, whisky, wok, zombie.

(2) Internacjonalizmy II

Duża część słownictwa specjalistycznego pochodzi z łaciny lub greki. Słowa te są rozpowszechnione w świecie zachodnim i nie tylko (choć w pozostałych częściach świata w mniejszym stopniu). Na podstawie analizy tych wyrazów da się ustalić pewne zasady słowotwórcze, które są przedstawione poniżej i mogą być wykorzystane w celu budowania kolejnych par wyrazów.

język polski	język angielski
logiczny, filozoficzny	logical ['lɒdʒɪkəl], philosophical [fɪlə'sɒfɪkəl]
ekonomiczny	economic - „gospodarczy” [ɪkə'nɒmɪk] economical - „oszczędny”
filozofia, biologia	philosophy [fɪ'lɒsəfi], biology [baɪ'ɒlədʒi]
nacja	nation ['neɪʃən]
profesjonalny	professional [prə'feʃənl]
uniwersytet, parytet	university [jʊni'vɜrsɪti], parity ['pærɪti]
matematyka, arytmetyka, fizyka	mathematics [mæθə'mæɪtɪks], arithmetics [ə 'rɪθməɪtɪks], physics ['fɪzɪks]
logika	logic ['lɒdʒɪk]
retoryka, muzyka	rhetoric ['retərɪk], music ['mju:zɪk]
telefon, mikrofon	telephone ['teləfəʊn], microphone ['maɪkrəʊfəʊn]
matematyk	mathematician [mæθəmə'tɪʃən]
fizyk	physicist ['fɪzɪsɪst]
biolog	biologist [baɪ'ɒlədʒɪst]
artysta	artist ['ɑrtɪst]
teatr	theater (theatre) ['θi:ətər]
autor, monitor	author ['ɔ:θə], monitor ['mɒnɪtər]

(3) Pseudoanglicyzmy

Trudności mogą przysporzyć pseudoanglicyzmy. Są to słowa, które brzmią, jak angielskie wyrazy, ale nie są używane przez rodzimych użytkowników języka angielskiego i na ogół nie są rozumiane przez przedstawicieli różnych nacji. Poniżej kilka przykładów polskich pseudoanglicyzmów.

pseudoanglicyzm	poprawnie po angielsku
smoking	tuxedo [tʌ'ksi:dəʊ]/tails [teɪlz]/smoking jacket ['sməʊkɪŋ 'dʒækɪt]/dinner jacket [dɪnə(r) 'dʒækɪt]

oldboy	ex-sportsman [eks'spɔ:tsmən]
camping	campsite ['kæmpsait]
slipy	bathing slips ['beɪðɪŋ slɪps]
parking	car park ['kɑ: pɑ:k]/parking lot ['pɑ:kɪŋ lɒt]
lanser	braggart ['brægət]
longplay	longplaying record [lɒŋpleɪŋ 'rekɔ:d]
air condition	air conditioning [eə(r) kən'dɪʃənɪŋ]
happy end	happy ending ['hæpɪ 'endɪŋ]

2. Podstawowe słownictwo

Podstawowe słownictwo obejmuje 785 słów najczęściej występujących w języku angielskim (z wyjątkiem rodzajników, zaimków, przyimków itp., które zostały omówione w rozdziale poświęconym gramatyce) oraz słów przydatnych w codziennej komunikacji międzykulturowej. Zasób słownictwa nie jest związany z żadnym kręgiem kulturowym. Słowa są pogrupowane w rozdziały i podrozdziały tematyczne. Czasem jedno słowo ma wiele znaczeń i pojawia się w więcej niż jednym rozdziale tematycznym. Za każdym razem podane są najważniejsze znaczenia danego wyrazu. Każdemu wyrazowi poświęcone są 4 pola w tabeli: w I znajduje się dane słowo po angielsku, w II wymowa, w III wypisane są ewentualne nieregularności gramatyczne, w IV znaczenia i część mowy, do której należy dany wyraz: *rzecz.* = rzeczownik, *przym.* = przymiotnik, *czas.* = czasownik, *przysł.* = przysłówek, *zaim.* = zaimek, *licz.* = liczebnik, *part.* = partykuła, *przym.* = przyimek. Kategorie gramatyczne omówione zostały w rozdziale poświęconym gramatyce: podrozdział (2) – „liczba mnoga”, podrozdział (8) – „formy czasu przeszłego”, podrozdział (6) – „formy czasu teraźniejszego”, podrozdział (14) – „przysłówek” i podrozdział (15) – „stopniowanie przymiotników i przysłówków”.

(1) Ja

life	[laɪf]	liczba mnoga: <i>lives</i> [laɪvz]	życie <i>rzecz.</i>
name	[neɪm]		imię <i>rzecz.</i> ; naz(y)wać <i>czas.</i>
born	[bɔ:rn]		urodzony <i>przym.</i>
birth	[bɜ:rθ]		urodziny, narodziny <i>rzecz.</i>
year	[jiə(r)]		rok <i>rzecz.</i>
old	[əʊld]		stary <i>rzecz.</i>

country	['kʌntri]		kraj, państwo rzecz.
nation	['neiʃən]		naród, lud rzecz.
foreign	['fɔ:ri:n]		obcy, zagraniczny przym.
single	['siŋgl]		pojedynczy, wolny (niezameżna/nieżona ty), jedyny, jednoosobowy przym.
religion	[ri'lidʒən]		religia, wyznanie rzecz.
passport	['pɑ:spɔ:rt] ['pæ:spɔ:rt]		paszport rzecz.
language	['læŋgwɪdʒ]		język (mowa) rzecz.
tongue; mother tongue	[tʌŋ] ['mʌðərtʌŋ]		język (narząd), język (mowa) rzecz.; język ojczysty rzecz.
have	[hæv]		mieć, posiadać czas.
smoke	[smouk]		palić (papierosy), wędzić czas.; dym rzecz.
change	[tʃeɪndʒ]		zmieni(a)ć (się) czas.; zmiana, odmiana rzecz.
plan	[plæn]		plan rzecz.; planować czas.
want	[wɒnt]		potrzeba; zachcianka rzecz.; chcieć czas.
wish	[wɪʃ]		życzenie rzecz.; życzyć (sobie) czas.
own	[aʊn]		własny, swój przym.; posiadać, mieć czas.

Ważne zwroty:

My name is... – „Mam na imię...”

What is your name? – „Jak ci na imię?”

How old are you? – „Ile masz lat?”

I am ... (years old). – „Mam ... lat.”

I live in... – „Mieszkam w ...”

(2) Nagły wypadek

emergency	[i:'mɜ:rʒənsi]		(nagły) wypadek rzecz.
toilet	['tɔɪlət]		toaleta rzecz.
help	[help]		pomoc rzecz.; pomagać, pomóc, obsługiwać, obsłużyć czas.
need	[ni:d]		potrzeba, konieczność rzecz.; potrzebować, musieć czas.
cope (with)	[kɒp]		radzić sobie (z), uporać się (z) czas.
trouble	['trʌbl]		kłopot rzecz.; kłótać czas.

police	[pəʊ'li:s]		policja rzecz.
protect (from)	[prəʊ'tekt frɒm]		(o)chronić (przed) czas.
accident	['æksɪdənt]		wypadek, przypadek rzecz.
fall	[fɔ:l]	formy czasu przeszłego czasownika: <i>fell</i> [fel] – <i>fallen</i> [fɔ:lən]	upaść, upadać, spaść, spadać czas.; jesień rzecz.
crash	[kræʃ]		zderzenie rzecz.; zderzyć się czas.
fix	[fiks]		(z)reperować, naprawić czas.
fight	[faɪt]		walka, bijatyka rzecz.; walczyć, bić się czas.
bomb	[bɒm]		bomba rzecz.; bombardować czas.
arm	[ɑ:m]		broń; ręka rzecz.
destroy	[dɪ'strɔɪ]		(z)niszczyć czas.
danger	['deɪndʒə]		niebezpieczeństwo, zagrożenie rzecz.
enemy	['enəmi]		wróg, przeciwnik rzecz.
gun	[gʌn]		broń palna (armata,

			karabin maszynowy, pistolet itp.) rzecz.
fire	[faɪə]		ogień; pożar rzecz.; (od)palić; zwalniać, zwolnić czas.
attack	[ə'tæk]		atak rzecz.; (za)atakować czas.
hurt	[hɜ:t]	formy czasu przeszłego: <i>hurt - hurt</i>	(z)ranić; boleć czas.
steal	[sti:l]	formy czasu przeszłego: <i>stole - stolen</i>	(u)kraść czas.
mean	[mi:n]		skąpy; podły; małostkowy przym.; znaczyć, oznaczać; zamierzać czas.
allergic	[ə'le:dʒɪk]		uczulony; alergiczny przym.
pain	[peɪn]		ból rzecz.
cold	[kəʊld]		przeziębienie, katar rzecz.; zimno przym.
hospital	['hɒspɪtəl]		szpital rzecz.
pharmacy	['fɑ:məsi]		apteka rzecz.
medicine	['medɪsən]		medycyna; lekarstwo, lek rzecz.
ill	[ɪl]		chory przym.
healthy	[helθi]		zdrowy przym.

law	[lɔ:]		prawo; ustawa rzecz.
rule	[ru:l]		reguła; regulacja (prawna) rzecz.
court	[kɔ:rt]		sąd rzecz.
judge	[dʒʌdʒ]		sędzia, sędzina (jęz. prawniczy) rzecz.; sądzić czas.
lawyer	['lɔɪə]		prawnik; adwokat rzecz.

accuse	[ə'kjuz]		(za)skarżyć; oskarżyć <small>czas.</small>
defend	[di'fend]		(o)bronić <small>czas.</small>
fault	[fɔ:lt]		wina; usterka <small>rzecz.</small>
embassy	['embəsi]		ambasada <small>rzecz.</small>

Ważne zwroty:

Help! – „Pomocy!”

Fire! – „Pożar!”

My arm is hurting./My arm hurts. – „Boli mnie ramię.”

I don't (lub do not) feel well. – „Nie czuję się dobrze.”

I am not well. – „Nie czuję się zbyt dobrze.”

I am OK. – „Czuję się dobrze.”

(3) Przydatne wyrazy

be	[bi:]	formy czasu teraźniejszego: <i>am</i> [æm] - „jestem”, <i>are</i> [ɑ:r] - „jesteś, jesteście, są”, <i>is</i> [ɪz] - „jest”; formy czasu przeszłego: <i>was/were</i> [wɒs/wɜ:r] - <i>been</i> [bi:n] / [bi:n]	być <small>czas.</small>
seem	[si:m]		wydawać się <small>czas.</small>
appear	[ə'piə]		ukaz(yw)ać się, pojawić się, wydawać się <small>czas.</small>
become	[bi'kʌm]	formy czasu przeszłego: <i>became</i> [-keɪm] - <i>become</i>	zosta(wa)ć, sta(wa)ć się <small>czas.</small>
do	[du:]	forma czasu teraźniejszego dla „(on, ona, ono) robi” - <i>does</i> [dʌz]; formy czasu przeszłego: <i>did</i> [dɪd] - <i>done</i> [dʌn]	czynić, robić <small>czas.</small>
make	[meɪk]	formy czasu	(z)robić;

		przeszłego: <i>made</i> [meɪd] - <i>made</i>	(u)gotować <small>czas.</small>
cause	[kɔːz]		(s)powodować <small>czas.</small> ; przyczyna <small>rzecz.</small>
develop	[dɪ'veləp]/[dɪ'veləp]		rozwinąć się, rozwijać (się) <small>czas.</small>
get	[get]	formy czasu przeszłego: <i>got</i> [gɒt] – <i>got/gotten</i> ['gɒtən]	dosta(wa)ć; przynieść, przynosić (sobie), zdoby(wa)ć; sta(wa)ć się (+przym.) <small>czas.</small>
let	[let]	formy czasu przeszłego: <i>let</i> - <i>let</i>	pozwalać, pozwolić <small>czas.</small>
keep	[ki:p]	formy czasu przeszłego: <i>kept</i> [kept] - <i>kept</i>	zachować, zatrzymać, robić coś dalej <small>czas.</small>
force (to)	[fɔːrs]		siła; (prze)moc <small>rzecz.</small> zmusić, zmuszać (do) <small>czas.</small>
dare	[deə]		ośmielić się, ośmielać się <small>czas.</small>
hold	[hould]	formy czasu przeszłego: <i>held</i> [held] - <i>held</i>	trzymać <small>czas.</small>
happen	['hæpən]		stać się, dziać się <small>czas.</small>
depend (on)	[dɪ'pend ɒn]		zależec (od), być zdanym (na) <small>czas.</small>
bring	[brɪŋ]	formy czasu przeszłego: <i>brought</i> [brɔ:t] - <i>brought</i>	przynieść, przynosić <small>czas.</small>
carry	['kæri]		nieść, nosić <small>czas.</small>
put	[put]	formy czasu przeszłego: <i>put</i> - <i>put</i>	położyć, kłaść; postawić, stawiać <small>czas.</small>
set	[set]	formy czasu przeszłego: <i>set</i> - <i>set</i>	(u)stawiać; ustalić, ustalać; ułożyć, układać <small>czas.</small> ; zbiór; zestaw; urządzenie; grupa <small>rzecz.</small> ; gotowy, ustalony <small>przym.</small>

wait	[weɪt]		czekać <small>czas.</small>
connect	[kə'nekt]		(po)łączyć <small>czas.</small>
fill (in)	[fɪl ɪn]		wypełni(a)ć <small>czas.</small>

kind (of)	[kaɪnd ɒv]		rodzaj <small>czas.</small>
thing	[θɪŋ]		rzecz <small>rzecz.</small>
act	[ˈækt]		działanie <small>rzecz.;</small> działać <small>czas.</small>
system	[ˈsɪstəm]		system; układ; organizm; urządzenie <small>rzecz.</small>
effect	[ɪˈfekt]		wynik, skutek; wpływ; oddziaływanie <small>rzecz.;</small> dokonać <small>czas.</small>
origin	[ˈɒrɪdʒɪn]		początek, pochodzenie <small>rzecz.</small>
end	[end]		koniec; cel <small>rzecz.;</small> (za)kończyć <small>czas.</small>
aim (at)	[eɪm]		cel <small>rzecz.;</small> celować (w); zamierzać <small>czas.</small>
chance	[tʃɑːns] [tʃæːns]		okazja, szansa; przypadek <small>rzecz.</small>
case	[keɪs]		przypadek; sprawa; etui; walizka <small>rzecz.</small>
element	[ˈeləmənt]		element, część <small>rzecz.</small>
dot	[dɒt]		kropka <small>rzecz.</small>
spot	[spɒt]		plama; miejsce <small>rzecz.</small>
condition	[kənˈdɪʃən]		warunek; stan <small>rzecz.</small>

great	[ɡreɪt]		wspaniały, świetny <small>przym.</small>
wonderful	[ˈwʌndərfʊl]		cudowny <small>przym.</small>
important	[ɪmˈpɔːrtənt]		ważny, istotny <small>przym.</small>
main	[meɪn]		główny <small>przym.</small>
possible	[ˈpɒsɪbl]		możliwy, wyobraźalny <small>przym.</small>

probable	['prɒbəbl]		prawdopodobny, przypuszczalny przym.
sure	[ʃʊər]		pewny przym.
certain	['sɜ:rtən]		pewny, pewien przym.
real	[riəl]		prawdziwy przym.
separate (from)	['sepəreɪt]		oddzielony (od) przym.
away (from)	[ə'weɪ]		daleko (od) przysł.
usual	['ju:ʒuəl]		normalny, zwykły przym.
also	['ɔ:lsoʊ]		też, oprócz tego part.
too	[tu:]		zbyt, za; też part. ; bardzo przysł.
enough (of)	[ɪ'nʌf]		wystarczająco, dość (czegoś) przysł.
very	['veri]		bardzo przysł.
so	[soʊ]		tak (+przym.) zaim. ; więc part.
such	[sʌtʃ]		taki zaim.
quite	[kwaɪt]		całkowicie, zupełnie; dość przysł.
rather	['rɑ:ðər] ['ræðər]		raczej, chętniej; dość przysł.
even	['i:vən]		równy przym. ; nawet part.
general	['dʒenərəl]		ogólny przym.
special	['speʃəl]		specjalny, wyjątkowy przym.
secret	['si:krət]		tajemnica rzecz. ; tajemniczy, tajny, sekretny przym.
still	[stɪl]		nieruchomy, spokojny przym. ; cicho przysł. ; wciąż, jeszcze przysł./part.
remember	[rɪ'membər]		przypomnieć, przypominać sobie,

			pamiętać <small>czas.</small>
forget	[fɔ:r'get]	formy czasu przeszłego: <i>forgot</i> [- gɒt] – <i>forgotten</i> [- gɒtən]	zapomnieć, zapominać <small>czas.</small>
pull	[pʊl]		ciągnąć <small>czas.</small>
push	[pʊʃ]		pchnięcie <small>rzecz.;</small> pchnąć, pchać; nacisnąć, naciskać <small>czas.</small>
same	[sem]		taki sam/taka sama/takie samo <small>przym./zaim.;</small> tak samo <small>przysl./zaim.</small>
different (from)	['dɪfərənt]		inny (niż), różny (od), rozmaity <small>przym.</small>
similar (to)	['sɪmlər]		podobny (do) <small>przym.</small>
heavy	['hevi]		ciężki <small>przym.</small>
light	[laɪt]		światło <small>rzecz.;</small> jasny; lekki <small>przym.</small>
private	['praɪvət]		prywatny, osobisty <small>przym.</small>
public	['pʌblɪk]		opinia publiczna <small>rzecz.;</small> publiczny, państwowy <small>przym.</small>

what	[wɒt]		co <small>zaim.</small>
who	[hu:]		kto <small>zaim.</small>
where	[weə]		gdzie <small>zaim.</small>
when	[wen]		kiedy <small>zaim.</small>
how	[haʊ]		jak <small>zaim.</small>
why	[waɪ]		dlaczego <small>zaim.</small>

(4) Rodzina i przyjaciele

family	['fæməli]		rodzina <small>rzecz.</small>
father	['fɑ:ðər]		ojciec <small>rzecz.</small>
mother	['mʌðər]		matka <small>rzecz.</small>
brother	['brʌðər]		brat <small>rzecz.</small>
sister	[sɪstər]		siostra <small>rzecz.</small>
wife	[waɪf]	liczba mnoga: <i>wives</i> [waɪvz]	żona <small>rzecz.</small>
husband	['hʌzbənd]		mąż <small>rzecz.</small>
marry	['mæri]		poślubić (ożenić się/ wyjść za mąż) <small>czas.</small>
child	[tʃaɪld]	liczba mnoga: <i>children</i> ['tʃɪldrən]	dziecko <small>rzecz.</small>
son	[sʌn]		syn <small>rzecz.</small>
daughter	['dɔ:tər]		córka <small>rzecz.</small>
friend	[frend]		przyjaciół, przyjaciółka; kolega, koleżanka <small>rzecz.</small>
guest	[gest]		gość <small>rzecz.</small>
partner	['pɑ:rtnər]		partner(ka) <small>rzecz.</small>

die	[daɪ]		umrzeć, umierać <small>czas.</small>
dead	[ded]		zmarły <small>przym.</small>
alive	[ə'laɪv]		żyjący, żywy, żwawy <small>przym.</small>

invite (to)	[ɪn'vaɪt]		zaprosić, zapraszać (na, do) <small>czas.</small>
stay	[steɪ]		zostać; nocować <small>czas.</small>
give	[gɪv]	formy czasu przeszłego: <i>gave</i> [gɪv] - <i>given</i>	da(wa)ć <small>czas.</small>
package	['pækɪdʒ]		paczka <small>rzecz.</small>
surprise	[sə'praɪz]		niespodzianka <small>rzecz.,</small>

			robić niespodziankę, zaskoczyć, zaskakiwać <small>czas.</small>
favorite	['feɪvərɪt]		ulubiony <small>przym.</small>
familiar	[fə'mɪliər]		znajomy <small>przym.</small>
care (for)	[keər]		troska (o) <small>rzecz.</small> ; troszczyć się (o), opiekować się <small>czas.</small>
rely (on)	[rɪ'laɪ ɒn]		zda(wa)ć się (na), polegać (na) <small>czas.</small>
true	[tru:]		prawdziwy <small>przym.</small>
truth	[tru:θ]		prawda <small>rzecz.</small>
kiss	[kɪs]		pocałunek <small>rzecz.</small> ; (po)całować <small>czas.</small>
match	[mætʃ]		pasować (do siebie) <small>czas.</small> ; dopasowanie; zapalka; mecz <small>rzecz.</small>

(5) Ludzie i cechy ludzkie

person	['pɜ:rsən]		osoba, człowiek <small>rzecz.</small>
people	['pi:pl]		ludzie, lud <small>rzecz.</small>
group	[gru:p]		grupa <small>rzecz.</small>
society	[sə'saɪəti]		społeczeństwo <small>rzecz.</small>
human	['hju:mən]	w znaczeniu „człowiek” najczęściej: <i>human being</i>	człowiek <small>rzecz.</small> ; ludzki <small>przym.</small>
man	[mæn]	liczba mnoga: <i>men</i> [men]	mężczyzna, człowiek <small>rzecz.</small>
woman	['wʊmən]	liczba mnoga: <i>women</i> ['wɪmɪn]	kobieta <small>rzecz.</small>
boy	[bɔɪ]		chłopiec <small>rzecz.</small>
girl	[gɜ:rl]		dziewczyna <small>rzecz.</small>
quality	['kwɒləti]		jakość <small>rzecz.</small>
feature	['fi:tʃər]		cecha <small>rzecz.</small>

habit	['hæbɪt]		przyzwyczajenie, nawyk <small>rzecz.</small>
fault	[fɔ:lt]		usterka, wina <small>rzecz.</small>

old	[oʊld]		stary <small>przym.</small>
young	[jʌŋ]		młody <small>przym.</small>
tall	[tɔ:l]		duży, wysoki <small>przym.</small>
small	[smɔ:l]		mały <small>przym.</small>
popular	['pɒpjʊlə]		popularny; lubiany <small>przym.</small>
good (at - for)	[gʊd]	stopniowanie przymiotnika: <i>better</i> ['betər] – <i>best</i> [best]; Przysłówek: <i>well</i> [wel] (jako przymiotnik <i>well</i> oznacza: „zdrowy”)	dobry (w – dla) <small>przym.</small>
bad	[bæd]	stopniowanie przymiotnika: <i>worse</i> [wɜ:rs] – <i>worst</i> [wɜ:rst]	zły <small>przym.</small>
nice	[naɪs]		miły, ładny <small>przym.</small>
terrible	['terɪbl]		brzydki, straszny <small>przym.</small>
mean	[mi:n]		skąpy; podły; małostkowy <small>przym.</small> ; znaczyć, oznaczać; zamierzać <small>czas.</small>
beautiful	['bjʊ:trɪfʊl]		piękny <small>przym.</small>
clever	['klevər]		sprytny, mądry, zdolny <small>przym.</small>
fair	[feər]		sprawiedliwy, uczciwy, rozsądny; jasny, jasnowłosy; ładny <small>przym.</small>
fine	[faɪn]		dobry, ładny; delikatny <small>przym.</small>
healthy	['helθi]		zdrowy <small>przym.</small>

strong	[strɒŋ]		silny przym.
weak	[wi:k]		słaby, osłabiony przym.
soft	[sɒft]		miękki, delikatny przym.
thin	[θɪn]		chudy przym.
rich	[rɪʃ]		bogaty przym.
poor	[pɔ:r]		biedny, ubogi przym.
honest	['ɒnəst]		uczciwy, szczerzy przym.
just	[dʒʌst]		tylko; właśnie part.; sprawiedliwy przym.
able (to)	['eɪbl]		zdolny (do), sprawny przym.
simple	['sɪmpl]		prosty przym.
strange	[streɪndʒ]		dziwny, niezwykły przym.

(6) Mówienie i pisanie

talk (about)	[tɔ:k]		rozmowa, wykład rzecz.; mówić, rozmawiać (o) czas.
say	[seɪ]	formy czasu przeszłego: <i>said</i> [sed] - <i>said</i>	powiedzieć, mówić, wyrazić czas.
speak (about)	[spi:k]	formy czasu przeszłego: <i>spoke</i> [spouk] – <i>spoken</i> ['spoukən]	mówić (o) czas.
listen (to)	['lɪsən]		słuchać czas.
call	[kɔ:l]		rozmowa telefoniczna; zawołanie rzecz.; (za)dzwonić; (za)wołać; nazwać, nazywać czas.
meet	[mi:t]	formy czasu przeszłego: <i>met</i> [met] - <i>met</i>	spot(y)kać (się); pозна(wa)ć (się) czas.

tell (about)	[tel]	formy czasu przeszłego: <i>told</i> [tould] - <i>told</i>	(o)powiedzieć (o) <small>czas.</small>
translate	[trænz'leɪt]		tłumaczyć pisemnie <small>czas.</small>
understand	[ˌʌndər'stænd]	formy czasu przeszłego: <i>understood</i> [-stud] - <i>understood</i>	(z)rozumieć <small>czas.</small>
clear	[klɪər]		jasny, wyraźny <small>przym.</small>
misunderstanding	[ˌmɪsʌndər'stændɪŋ]		nieporozumienie <small>rzecz.</small>

letter	['letər]		list; litera <small>rzecz.</small>
card	[kɑ:rd]		kart(k)a <small>rzecz.</small>
write	[raɪt]	formy czasu przeszłego: <i>wrote</i> [rou] – <i>written</i> ['rɪtən]	(na)pisać <small>czas.</small>
print	[prɪnt]		(wy)drukować <small>czas.</small>
attach	[ə'tætʃ]		załączyć, załączać <small>czas.</small>
report	[rɪ'pɔ:rt]		raport, sprawozdanie <small>rzecz.;</small> informować, donosić, opowiadać <small>czas.</small>
list	[lɪst]		lista <small>rzecz.;</small> sporządzać listę <small>czas.</small>
check	[tʃek]		sprawdzić, sprawdzać <small>czas.;</small> sprawdzanie, kontrola <small>rzecz.</small>
think (of/about)	[θɪŋk]	formy czasu przeszłego: <i>thought</i> [θɔ:t] - <i>thought</i>	myśleć (o), wierzyć, przypuszczać <small>czas.</small>
believe (in)	[brɪ'li:v]		wierzyć (w) <small>czas.</small>
suggest	[sə'dʒest]		proponować; twierdzić <small>czas.</small>
warn (of)	[wɔ:rn]		ostrzec, ostrzegać

			(przed) <small>czas.</small>
promise	[ˈprɒmɪs]		obietnica <small>rzecz.</small> ; obietc(yw)ać <small>czas.</small>
accept	[ækˈsept]		akceptować, przyjmować, zgadzać się (na coś) <small>czas.</small>
admit	[ədˈmɪt]		przyzna(wa)ć (się); dopuszczać, dopuszczać <small>czas.</small>
advise	[ədˈvaɪz]		(do)radzić <small>czas.</small>
advice	[ədˈvaɪs]		rada <small>rzecz.</small>
agree (with)	[əˈɡriː]		zgadzać się (z) <small>czas.</small>
allow	[əˈlaʊ]		pozwolić, pozwalać; dopuszczać <small>czas.</small>

word	[wɜːrd]		słowo, wyraz <small>rzecz.</small>
mean	[miːn]	formy czasu przeszłego: <i>meant</i> [ment] - <i>meant</i>	znaczyć, oznaczać; zamierzać <small>czas.</small> ; skąpy; podły; małostkowy <small>przym.</small>
sense	[sens]		sens; rozum, rozsądek <small>rzecz.</small>
pronounce	[prəʊˈnaʊns]		wymówić, wymawiać <small>czas.</small>
spell	[spel]		pisać, literować <small>czas.</small>

question	[ˈkwɛstʃən]		pytanie <small>rzecz.</small>
ask (for)	[ɑːsk] [æsk]		(za)pytać; prosić (o) <small>czas.</small>
answer	[ˈɑːnsər] [ˈænsər]		odpowiedź <small>rzecz.</small> ; odpowiedzieć, odpowiadać <small>czas.</small>
topic	[ˈtɒpɪk]		temat <small>rzecz.</small>
deal with	[diːl wið]	formy czasu przeszłego: <i>dealt</i> [delt] - <i>dealt</i>	uporać się z; mieć do czynienia z <small>czas.</small>
treat	[tri:t]		traktować, leczyć <small>czas.</small>
concern	[kɒnˈsɜːrn]		sprawa, troska <small>rzecz.</small> ;

			dotyczyć <small>czas.</small>
point	[pɔɪnt]		punkt, miejsce; sedno <small>rzecz.</small> ; pokazywać, wskazywać, nakierować (na) <small>czas.</small>
story	['stɔ:ri]		historia, opowieść, opowiadanie <small>rzecz.</small>
new; news	[nju:]; [nju:z]		nowy <small>przym.</small> ; wiadomości <small>rzecz.</small>
fact	[fækt]		fakt <small>rzecz.</small>
lie	[laɪ]		kłamstwo <small>rzecz.</small> ; kłamać; leżeć <small>czas.</small>
state	[steɪt]		oznajmi(a)ć, przedstawi(a)ć, naz(y)wać <small>czas.</small> ; stan, położenie; państwo <small>rzecz.</small>
view	[vju:]		pogląd; widok <small>rzecz.</small> ; ogłądać <small>czas.</small>
consider	[kən'sɪdər]		rozważyć, rozważać; uważać (kogoś za); zastanawiać się <small>czas.</small>
regard	[rɪ'gɑ:rd]		uważać (kogoś za) <small>czas.</small> ; wzgląd, szacunek <small>rzecz.</small>
refer (to)	[rɪ'fɜ:r]		odnosić się (do) <small>czas.</small>
reason	['ri:zən]		powód; rozsądek <small>rzecz.</small>
cause	[kɔ:z]		przyczyna <small>rzecz.</small>
joke	[dʒɔ:k]		żart <small>rzecz.</small> ; żartować <small>czas.</small>
laugh	[lɑ:f] [læ:f]		śmiech <small>rzecz.</small> ; śmiać się <small>czas.</small>
yes	[jes]		tak <small>part.</small>
no	[nou]		nie <small>part.</small> ; żaden/żadna/żadne <small>przym.</small>
perhaps	[pər'hæps]		może <small>przym.</small>

welcome	['welkəm]/ ['welkʌm]		powitanie <small>rzecz.</small> ; (po)witać <small>czas.</small> ; pożądany, mile widziany <small>przym.</small>
excuse (for)	[ek'skju:s] [ek'skju:z]		przeprosiny (za), wymówka <small>rzecz.</small> ; przepraszać (za) <small>czas.</small>
please	[pli:z]		zadowolnić, zadowalać <small>czas.</small> ; proszę <small>part.</small>
thank	[θæŋk]		podziękowanie <small>rzecz.</small> ; (po)dziękować <small>czas.</small>
regards	[rɪ'gɑ:rdz]		pozdrowienia <small>rzecz.</small>
luck	[lʌk]		szczęście <small>rzecz.</small>

Ważne zwroty (patrz też: Rozdział 2. – Podstawowe strategie prowadzenia rozmowy):

Welcome! – „Witam(y)!”

(Best) regards – „(Serdeczne) pozdrowienia” (w liście)

Thank you! – „Dziękuję Ci/Wam/Panu/Pani!”

Good luck! – „Powodzenia!”

... *please* – „... proszę”

Excuse me... – „Przepraszam...”

I think that... – „Myślę, że...”

In my view... – „Według mnie...”

(7) Liczby i określanie ilości

zero	['ziərou]		zero <small>licz.</small>
one	[wʌn]	„11” = <i>eleven</i> [ɪ 'levən]; liczebnik porządkowy: <i>first</i> [ˈfɜ:rst]	jeden <small>licz.</small> jedenaście <small>licz.</small> pierwszy <small>licz.</small>
two	[tu:]	„12” = <i>twelve</i> [ˈtwelv]; „20” = <i>twenty</i> [ˈtwenti] liczebnik porządkowy: <i>second</i> [ˈsekənd]	dwa <small>licz.</small> dwanaście <small>licz.</small> dwadzieścia <small>licz.</small> drugi <small>licz.</small>
three	[θri:]		trzy <small>licz.</small>

		„13” = <i>thirteen</i> [θɜ:r'ti:n]; „30” = <i>thirty</i> [ˈθɜ:rti]; liczebnik porządkowy: <i>third</i> [θɜ:rd]	trzynaście <small>licz.</small> trzydzieści <small>licz.</small> trzeci <small>licz.</small>
four	[fɔ:r]	„40” = <i>forty</i> [ˈfɔ:rti]	cztery <small>licz.</small> czterdzieści <small>licz.</small>
five	[faɪv]	„15” = <i>fifteen</i> [fɪf ˈti:n]; „50” = <i>fifty</i> [ˈfɪfti]; liczebnik porządkowy: <i>fifth</i> [fɪfθ]	pięć <small>licz.</small> piętnaście <small>licz.</small> pięćdziesiąt <small>licz.</small> piąty <small>licz.</small>
six	[sɪks]		sześć <small>licz.</small>
seven	[ˈsevən]		siedem <small>licz.</small>
eight	[eɪt]		osiem <small>licz.</small>
nine	[naɪn]		dziewięć <small>licz.</small>
ten	[ten]		dziesięć <small>licz.</small>
hundred	[ˈhʌndrəd]		sto <small>licz.</small>
thousand	[ˈθaʊzənd]		tysiąc <small>licz.</small>

Liczebniki od 11 do 19 tworzy się, dodając do cyfry końcówkę *-teen*, np. *sixteen* (oprócz 11, 12, 13, 15). Dziesiątki tworzy się, dodając końcówkę *-ty*, np. *sixty* (oprócz 20, 30, 50). Liczbę czyta się od lewej do prawej, np. 264 = *two hundred (and) sixty four*. Wyróżnia się liczebniki główne („1, 2, 3”) i porządkowe („1., 2., 3.”). Liczebniki porządkowe określające liczbę większą niż 3 (oprócz liczb większych niż 20 kończących się na 1, 2 lub 3) tworzy się, dodając do liczby końcówkę *-th*, np. *four – fourth*. Liczebniki porządkowe dla liczb od 1 do 3 brzmią następująco: *one – first, two – second, three – third*. Zamiast konstrukcji składającej się z liczebnika porządkowego i rzeczownika (np. *second man*) można też użyć konstrukcji: „rzeczownik + *number* + liczebnik główny” (np. *man number two*). Jeśli wylicza się dwie rzeczy, można powiedzieć: *(the) one... the other* - „jeden/jedna/jedno... inny/inna/inne” = „jeden/jedna/jedno... drugi/druga/drugie”. Ostatni element można też opisać słowem *last*.

other	[ˈʌðər]		inny/inna/inne <small>zaim.</small> ; pozostały <small>przym.</small>
last	[lɑ:st] [læ:st]		ostatni;

			poprzedni <small>przym.</small> ; ostatnio/w końcu przysł.; trwać <small>czas.</small>
else	[els]		inaczej <small>przysł.</small>

To, ile razy coś się wydarzyło, można wyrazić słowem *time(s)* - „raz(y)”, np. *one time, two times, three times*. Zamiast *one time* można też użyć *once*, zamiast *two times* – *twice*.

time, times	[taɪm] [taɪmz]		raz, razy
once	[wʌns]		(jeden) raz

Inne ważne słowa w tym podrozdziale:

nothing	[ˈnʌθɪŋ]		nic <small>zaim.</small>
any	[ˈeni]		jakiś; jakikolwiek; żaden <small>zaim.</small>
some	[sʌm]		trochę; kilka <small>zaim.</small>
pair	[peər]		para <small>rzecz.</small>
few	[fju:]		mało, niewiele <small>przysł.</small> ; kilka <small>zaim.</small>
little	[ˈlɪtl]	stopniowanie przysłówka: <i>less</i> [les] – <i>least</i> [li:st]	mały <small>przym.</small> ; mało <small>przysł.</small>
several	[ˈsevərəl]		kilka <small>zaim.</small> ; różne <small>przym.</small>
much	[mʌtʃ]	stopniowanie przysłówka: <i>more</i> [mɔ:r] – <i>most</i> [moust]	dużo <small>przysł.</small>
many	[ˈmeni]	stopniowanie przysłówka: <i>more</i> [mɔ:r] – <i>most</i> [moust]	dużo <small>przysł.</small>
lot	[lɒt]		dużo, mnóstwo <small>przysł.</small> ; masa <small>rzecz.</small>
piece	[pi:s]		kawałek, część <small>rzecz.</small>
part	[pa:rt]		część <small>rzecz.</small>

whole	[houl]		całość <small>rzecz.</small> ; cały, pełny <small>przym.</small> ; całkiem <small>przysł.</small>
all	[ɔ:l]		wszyscy, wszystko <small>zaim.</small> ; zupełnie, całkiem <small>przysł.</small> ; cały <small>przym.</small>
both	[bouθ]		obaj/obie/oboje <small>zaim.</small>
together	[tə'geðər]/[tu'geðər]		razem <small>part.</small>
each	[i:tʃ]		każdy, każda, każde <small>zaim.</small>
every	['evri]		każdy, każda, każde <small>zaim.</small>
number	['nʌmbər]		numer; cyfra; liczba; ilość <small>rzecz.</small>
size	[saɪz]		rozmiar <small>rzecz.</small>
per cent	[pɜ:r'sent]		procent <small>rzecz.</small>
only	['ounli]		jedyny <small>przym.</small> ; tylko; załedwie <small>part.</small>
almost	['ɔ:lmoust]		prawie <small>part.</small>
increase	['ɪnkri:s] [ɪn'kri:s]		wzrost, przyrost <small>rzecz.</small> ; rosnąć, wzrastać, powiększać (się) <small>czas.</small>
add	[æd]		doda(wa)ć <small>czas.</small>
full	[fʊl]		pełny <small>przym.</small> ; pełno <small>przysł.</small>
empty	['empti]		pusty <small>przym.</small> ; pusto <small>przysł.</small>
more... than	[mɔ:r ðæn]		więcej... niż

(8) Data, godzina

day	[deɪ]		dzień <small>rzecz.</small>
morning	['mɔ:rnɪŋ]		poranek; przedpołudnie <small>rzecz.</small>
evening	['i:vnɪŋ]		wieczór <small>rzecz.</small>
night	[naɪt]		noc <small>rzecz.</small>

afternoon	[æftər'nu:n]/[ɑ:ftər 'nu:n]		popołudnie <i>rzec.</i>
-----------	--------------------------------	--	-------------------------

minute	['mɪnɪt]		minuta <i>rzec.</i>
hour	[aʊər]		godzina <i>rzec.</i>
week	[wi:k]		tydzień <i>rzec.</i>
month	[mʌnθ]		miesiąc <i>rzec.</i>
year	[jɪər]		rok <i>rzec.</i>
date	[deɪt]		data, termin; randka <i>rzec.</i> ; datować; chodzić z <i>czas.</i>

Monday	['mʌndeɪ]		poniedziałek <i>rzec.</i>
Tuesday	['tju:zdeɪ]		wtorek <i>rzec.</i>
Wednesday	['wenzdeɪ]		środa <i>rzec.</i>
Thursday	['θɜ:rzdeɪ]		czwartek <i>rzec.</i>
Friday	['fraɪdeɪ]		piątek <i>rzec.</i>
Saturday	['sætərdeɪ]		sobota <i>rzec.</i>
Sunday	['sʌndeɪ]		niedziela <i>rzec.</i>

January	['dʒænjuəri]		styczeń <i>rzec.</i>
February	['februəri]		luty <i>rzec.</i>
March	[mɑ:r]		marzec <i>rzec.</i>
April	['eɪprəl]		kwiecień <i>rzec.</i>
May	[meɪ]		maj <i>rzec.</i>
June	[dʒu:n]		czerwiec <i>rzec.</i>
July	[dʒu'laɪ]		lipiec <i>rzec.</i>
August	['ɔ:gəst]		sierpień <i>rzec.</i>
September	[sep'tembər]		wrzesień <i>rzec.</i>
October	[ɒk'təʊbər]		październik <i>rzec.</i>

November	[nou'vembər]		listopad <small>rzecz.</small>
December	[dɪ'sembər]		grudzień <small>rzecz.</small>

spring	[sprɪŋ]		wiosna <small>rzecz.</small>
summer	['sʌmə]		lato <small>rzecz.</small>
autumn, fall	['ɔ:təm], [fɔ:l]		jesień <small>rzecz.</small>
winter	['wɪntər]		zima <small>rzecz.</small>

today	[tu'deɪ]		dziś <small>przysł.</small>
yesterday	['jestədeɪ]		wczoraj <small>przysł.</small>
tomorrow	[tu'mɒrəʊ]		jutro <small>przysł.</small>
now	[naʊ]		teraz <small>przysł.</small>
then	[ðen]		potem, następnie; wtedy <small>przysł.</small> ; ówczesny <small>przym.</small>
ever	['evə]		kiedykolwiek <small>przysł.</small>
present	['prezənt] [prɪ'zent]		teraźniejszość; prezent <small>rzecz.</small> ; teraźniejszy, obecny <small>przym.</small> ; prezentować, pokazywać, przedstawiać <small>czas.</small>
past	[pɑ:st]/[pæ:st]		przeszłość <small>rzecz.</small>
future	['fju:tʃər]		przyszłość <small>rzecz.</small>
soon	[su:n]		zaraz, niedługo <small>przysł.</small>

never	['nevə]		nigdy <small>przysł.</small>
often	['ɒftən]/['ɒfən]		często <small>przysł.</small>
always	['ɔ:lweɪz]		zawsze <small>przysł.</small>
again	[ə'geɪn]/[ə'gen]		znowu, znów <small>przysł.</small>
already	[ɔ:l'redi]		już <small>part.</small>
early	['ɜ:li]		wczesny <small>przym.</small> ; wcześnie <small>przysł.</small>

late	[leɪt]		późny; spóźniony <small>przym.;</small> późno <small>przysł.</small>
last	[lɑːst]/[læːst]		ostatni; poprzedni <small>przym.;</small> ostatnio/w końcu <small>przysł.;</small> trwać <small>czas.</small>
begin	[brɪˈɡɪn]		zaczynać (się) <small>czas.</small>

Zarówno w języku mówionym, jak i pisanym, datę można określić w następujący sposób: *January 1, 2010*. W języku mówionym można też użyć formy: *the first of January*.

Inne ważne zwroty:

What time is it? – „Która godzina?”

It is 12.15. – „Jest 12:15.”

It is 12 (o'clock [əˈklɒk]). – „Jest 12.”

What day is it? – „Jaki dziś dzień tygodnia?”

What date is it? – „Którego dziś mamy?”

It is Monday. – „(Dziś jest) poniedziałek.”

It is January 1. – „(Dziś jest) pierwszego stycznia.”

(9) Jedzenie i napoje

drink	[drɪŋk]	formy czasu przeszłego: <i>drank</i> [dræŋk] – <i>drunk</i> [drʌŋk]	napój; napój alkoholowy <small>rzecz.;</small> pić; pić alkohol <small>czas.</small>
water	['wɔːtər]		woda <small>rzecz.</small>
tea	[tiː]		herbata <small>rzecz.</small>
milk	[mɪlk]		mleko <small>rzecz.;</small> doić <small>czas.</small>
juice	[dʒuːs]		sok <small>rzecz.</small>
coffee	['kɒfi]		kawa <small>rzecz.</small>

eat	[iːt]	formy czasu przeszłego: <i>ate</i> [eɪt] – <i>eaten</i> ['iːtən]	(z)jeść <small>czas.</small>
food	[fuːd]		produkt spożywczy, jedzenie <small>rzecz.</small>
bread	[bred]		chleb <small>rzecz.</small>

fruit	[frʊ:t]		owoc(e) rzecz.
apple	['æpəl]		jabłko rzecz.
tomato	[tə'meɪtəʊ]		pomidor rzecz.
vegetable	['vedʒətəbl]		warzywo, warzywa rzecz.
cheese	[tʃi:z]		ser rzecz.
cereal	['sɪəriəl]		zboże; owsianka rzecz.; zbożowy przym.
maize	[meɪz]		kukurydza rzecz.
potato	[pə'teɪtəʊ]		ziemniak rzecz.
rice	[raɪs]		ryż rzecz.
egg	[eg]		jajko rzecz.
cake	[keɪk]		ciasto, ciastko rzecz.
honey	['hʌni]		miód rzecz.
meat	[mi:t]		mięso rzecz.
chop	[tʃɒp]		kotlet rzecz.; siekać czas.
sausage	['sɒsɪdʒ]		kielbasa rzecz.
salad	['sæləd]		sałatka rzecz.
soup	[su:p]		zupa rzecz.
salt	[sɔ:lt]		sól rzecz.
sugar	['ʃʊgər]		cukier rzecz.
cream	[kri:m]		śmietana rzecz.
yoghurt	['jɒgərt]		jogurt rzecz.

sweet	[swi:t]		słodki przym.
bitter	['bɪtər]		gorzki przym.
fresh	[freʃ]		świeży przym.
hot	[hɒt]		gorący; ostry przym.
cold	[kəʊld]		zimny przym.; przeziębienie,

			katar <small>rzecz.</small>
healthy	['helθi]		zdrowy <small>przym.</small>

thirsty	['θɜ:rsti]		spragniony <small>przym.</small>
hungry	['hʌŋɡri]		głodny <small>przym.</small>

knife	[naɪf]	liczba mnoga: <i>knives</i> [naɪvz]	nóż <small>rzecz.</small>
plate	[pleɪt]		talerz <small>rzecz.</small>
bottle	['bɒtl]		butelka <small>rzecz.</small>
bowl	[bəʊl]		miska <small>rzecz.</small>
glass	[glɑ:s]/[glæs]		szklanka; szkło; kieliszek <small>rzecz.</small>
cup	[kʌp]		filizanka <small>rzecz.</small>
pot	[pɒt]		garnek; dzbanek <small>rzecz.</small>

dish	[dɪʃ]		potrawa; naczynie <small>rzecz.</small>
meal	[mi:l]		posiłek <small>rzecz.</small>
cook	[kʊk]		kucharz, kucharka <small>rzecz.</small> ; gotować <small>czas.</small>
bake	[beɪk]		(u)piec <small>czas.</small>
grill	[ɡrɪl]		grill <small>rzecz.</small> ; grillować <small>czas.</small>
mix	[mɪks]		(wy)mieszać <small>czas.</small>

(10) Ubrania

wear	[weəɹ]	formy czasu przeszłego: <i>wore</i> [ɪpə] – <i>worn</i> [ɪpə]	nosić (ubranie) <small>czas.</small>
cloth; clothes	[klɒθ]; [kluʌðz]		szmatka; tkanina <small>rzecz.</small> ; ubrania <small>rzecz.</small>
cut	[kʌt]	formy czasu przeszłego: <i>cut</i> - <i>cut</i>	ciąć; krój <small>rzecz.</small> ; ciąć <small>czas.</small>

dress	[dres]		sukienka <small>rzecz.</small> ; ub(ie)rać (się) <small>czas.</small>
look	[luk]		spojrzenie, wygląd <small>rzecz.</small> ; patrzeć, spoglądać, wyglądać <small>czas.</small>

hat	[hæt]		kapelusz <small>rzecz.</small>
shirt	[ʃɜ:rt]		koszula <small>rzecz.</small>
jacket	[ˈdʒækɪt]		kurtka; marynarka; żakiet <small>rzecz.</small>
pocket	[ˈpɒkɪt]		kieszon <small>rzecz.</small>
coat	[kəʊt]		plaszcz <small>rzecz.</small>
trousers	[ˈtraʊzəz]		spodnie <small>rzecz.</small>
belt	[belt]		pasek <small>rzecz.</small>
shoe	[ʃu:]		but <small>rzecz.</small>

big	[bɪg]		duży <small>przym.</small>
small	[smɔ:l]		mały <small>przym.</small>
short	[ʃɔ:t]		krótki <small>przym.</small>
long	[lɒŋ]		długi <small>przym.</small>
size	[saɪz]		rozmiar <small>rzecz.</small>

W wielu krajach (również w Polsce) rozmiary określone są literami: *S (small) – M (medium) – L (large) – XL (extra – large)*.

small	[smɔ:l]		mały <small>przym.</small>
large	[la:rʒ]		duży <small>przym.</small>

(11) Dom

address	[əˈdres]/[ˈædrəs]		adres <small>rzecz.</small> ; adresować, zwracać się (do kogoś) <small>czas.</small>
house	[haus]		dom <small>rzecz.</small>
home	[həʊm]		dom (rodzinny); mieszkanie; ojczyzna

			rzecz.; do/w domu przysł.
apartment	[ə'pɑ:rtmənt]		mieszkanie; pokój; apartament rzecz.
floor	[flɔ:r]		podłoga; piętro rzecz.
door	[dɔ:r]	rzeczownik <i>door</i> występuje po angielsku zarówno w liczbie mnogiej, jak i w pojedynczej	drzwi rzecz.
key	[ki:]		klucz; klawisz rzecz.
stairs	[steərz]		schody rzecz.
room	[ru:m]		pokój; miejsce rzecz.
window	['wɪndəʊ]		okno rzecz.
wall	[wɔ:l]		ściana; mur rzecz.
table	['teɪbl]		stół; ławka szkolna; tabela rzecz.
chair	[tʃeə]		krzesło; przewodniczący rzecz.
bed	[bed]		łóżko rzecz.
cupboard	['kʌbɔ:d]		szafa rzecz.
clock	[klɒk]	polskie słowo <i>zegar(ek)</i> ma w języku angielskim dwa odpowiedniki: <i>clock</i> (zegar ścienny, zegar na wieży itp.) oraz <i>watch</i> (zegarek na rękę)	zegar rzecz.
box	[bɒks]		pułdo; paczka; skrzynka rzecz.
mirror	['mɪrə]		lustro rzecz.; odzwierciedlać czas.
lift	[lɪft]		winda, dźwig rzecz.; podnieść, podnosić czas.
power	['paʊə]		prąd (elektryczny); siła; władza rzecz.

build	[bɪld]	formy czasu przeszłego: <i>built</i> [bɪlt] - <i>built</i>	(wy)budować <small>czas.</small>
rent	[rent]		czynsz <small>rzecz.</small> ; wynająć, wynajmować <small>czas.</small>
live	[lɪv]		żyć, mieszkać <small>czas.</small>
sleep	[sli:p]	formy czasu przeszłego: <i>slept</i> [slept] - <i>slept</i>	sen <small>rzecz.</small> ; spać <small>czas.</small>
wake up	[weɪk ʌp]		(o)budzić (się) <small>czas.</small>
sit	[sɪt]	formy czasu przeszłego: <i>sat</i> [sæt] – <i>sat</i>	siedzieć, usiąść, siadać <small>czas.</small>
wash	[wɒʃ]		(u)myć (się) <small>czas.</small>
clean	[kli:n]		czyścić, sprzątać <small>czas.</small> ; czysty <small>przym.</small>

trash	[træʃ]		śmieci; tandeta; bzdura <small>rzecz.</small> ; (z)niszczyć <small>czas.</small>
dirty	['dɜ:rtɪ]		brudny <small>przym.</small>

(12) Kolory

color	[kʌlə]		kolor <small>rzecz.</small> ; (za)farbować <small>czas.</small>
black	[blæk]		czarny <small>przym.</small>
blue	[blu:]		niebieski <small>przym.</small>
brown	[braʊn]		brązowy <small>przym.</small>
green	[gri:n]		zielony <small>przym.</small>
grey, gray	[greɪ]		szary <small>przym.</small>
red	[red]		czerwony <small>przym.</small>
white	[(h)waɪt]		biały <small>przym.</small>
yellow	['jeləʊ]		żółty <small>przym.</small>

(13) Szkoła

education	[ˌedʒuˈkeɪʃən]		wykształcenie, edukacja, wychowanie (szkolne) rzecz.
school	[sku:l]		szkoła rzecz.
student	[ˈstju:dənt]		uczeń; student rzecz.
class	[kla:s]/[klæs]		lekcja; klasa szkolna rzecz.
course	[kɔ:rs]		kurs; przedmiot; tok, przebieg rzecz.
study	[ˈstʌdi]		uczyć się; studiować czas.
learn	[lɜ:rn]		(na)uczyć się czas.
teach	[ti:tʃ]	formy czasu przeszłego: <i>taught</i> [tɔ:t] - <i>taught</i>	uczyć, nauczać czas.
example	[ɪgˈzɑ:mpl]/[egˈs-]/ [ɪkˈs-]/[ekˈs-]/[- æmpl]		przykład rzecz.
read	[ri:d]	formy czasu przeszłego: <i>read</i> [red] – <i>read</i> [red]	(prze)czytać czas.
write	[raɪt]	formy czasu przeszłego: <i>wrote</i> [rout] – <i>written</i> [ˈrɪtən]	(na)pisać czas.
exercise	[ˈeksəsaɪz]		ćwiczenie (fizyczne); zadanie; ruch rzecz.; trenować, ćwiczyć czas.
practice	[ˈpræktɪs]		ćwiczenie; praktyka rzecz.
task	[tɑ:sk]/[tæsk]		ćwiczenie; zadanie rzecz.
complete	[kəmˈpli:t]		uzupełni(a)ć czas.; gotowy, cały przym.
difference	[ˈdɪfərəns]		różnica rzecz.
problem	[ˈprɒbləm]		problem, zagadnienie

			rzecz.
solve	[sɒlv]		rozwiązać, rozwiązywać czas.
recognize	['rɛkəɡnaɪz]		rozpozna(wa)ć czas.
idea	[aɪ'diə]		myśl; pomysł rzecz.
test	[test]		badanie, analiza; test, sprawdzian rzecz.; (z)badać, testować, sprawdzić, sprawdzać czas.
easy	['i:zi]		łatwy przym.
difficult	['dɪfɪkəlt]		trudny przym.
hard	[hɑ:rd]		trudny, ciężki; twardy przym.
paper	['peɪpər]		papier; wypracowanie, referat; gazeta rzecz.
line	[laɪn]		linia; linijka (w tekście), wiersz (w tekście) rzecz.
pen	[pen]		długopis; pióro rzecz.
scissors	['sɪsərz]		nożyczki rzecz.
board	[bɔ:rd]		tablica; deska rzecz.
result; result (in)	[rɪ'zʌlt]		wynik, rezultat rzecz.; skutkować (w) czas.
match	[mætʃ]		pasować (do siebie) czas.; dopasowanie; zapałka; mecz rzecz.
right	[raɪt]		właściwy; dobry; prawy przym.; prawo, uprawnienie rzecz.; na prawo przysł.; prawa strona rzecz.
wrong	[rɒŋ]		niewłaściwy; zły; błędny przym.
false	[fə:ls]		niewłaściwy; fałszywy przym.

mistake	[mɪ'steɪk]		błąd rzecz.
language	['læŋgwɪdʒ]		język rzecz.
dictionary	['dɪkʃənəri]		słownik rzecz.
table	['teɪbl]		stół; ławka szkolna; tabela rzecz.
history	['hɪsrəri]		historia rzecz.
science	[saɪəns]		nauka (zwłaszcza nauki ścisłe) rzecz.
mathematics	[,mæθə'mæɪtɪks]		matematyka rzecz.
count; count up	[kaunt]; [kaunt 'ʌp]		rachunek, kalkulacja rzecz. (ob)liczyć, obliczać czas.
plus	[plʌs]		plus rzecz.
minus	['mɪnəs]		minus rzecz.
divide	[dɪ'vaɪd]		(po)dzielić czas.
form	[fɔ:rm]		forma; struktura rzecz.; formować, (z)budować czas.
circle	['sɜ:rkəl]		okrag; koło rzecz.
round	[raʊnd]		okragły przym.
square	[skweər]		kwadratowy przym.; kwadrat; plac rzecz.
break	[breɪk]	formy czasu przeszłego: <i>broke</i> [brɔ:k] – <i>broken</i> ['brɔ:kən]	przerwa rzecz.; (z)łamać czas.

Działania matematyczne

$1 + 2 = 3$ – 1 plus 2 is 3

$1 - 2 = -1$ – 1 minus 2 is minus 1

$1 \times 2 = 2$ – 1 times 2 is 2

$1 : 2 = 0.5$ – 1 divided by 2 is 0 point 5

(14) Praca

work	[wɜ:rk]		praca rzecz.; pracować czas.
------	---------	--	---------------------------------

job	[dʒɒb]		praca; miejsce pracy; posada rzecz.
farm	[fɑ:rm]		gospodarstwo (rolne) rzecz.
company	['kʌmpəni]		przedsiębiorstwo, firma, spółka rzecz.
team	[ti:m]		drużyna, zespół rzecz.
position	[pə'ziʃən]		pozycja, posada rzecz.
lead	[li:d]	formy czasu przeszłego: <i>led</i> [led] - <i>led</i>	wprowadzić, wprowadzać; prowadzić czas.; prowadzenie rzecz.
decide (on)	[di'saɪd]		(z)decydować czas.
apply (for)	[ə'plai]		ubiegać się (o) czas.
letter	['letər]		litera; list rzecz.
skill	[skɪl]		umiejętność rzecz.
experience	[ɪk'spɪəriəns]		doświadczenie rzecz.; doświadczyć, doświadczać czas.
responsible	[rɪ'spɒnsəbl]		odpowiedzialny przym.
machine	[mə'ʃi:n]		maszyna rzecz.
tool	[tu:l]		narzędzie rzecz.
save	[seɪv]		zapis(yw)ać; (u)ratować; zabezpieczyć, zabezpieczać czas.
program	['prəʊgræm]		program; plan rzecz.; programować czas.
on	[ɒn]		włączony przym.; na przym.; naprzód przysł.
off	[ɒf]		wyłączony przym.; od, z przym. (<i>wskazuje odstęp w czasie i przestrzeni, odjazd, odejście, oddzielenie, odseparowanie,</i>

			<i>nieobecność, rezygnację, odwołanie, zmniejszenie, brak)</i>
use	[ju:s] [ju:z]		użycie, stosowanie <i>rzecz.</i> ; używać, stosować <i>czas.</i>
practical	['præktɪkəl]		praktyczny; wykonalny <i>przym.</i>
copy	['kɒpi]		(ksero)kopia <i>rzecz.</i> ; (s)kopiować, (s)kserować; przepis(yw)ać; naśladować <i>czas.</i>
report (on)	[rɪ'pɔ:rt]		raport, sprawozdanie; opis <i>rzecz.</i> ; opowiadać <i>czas.</i> ; składać raport
list	[lɪst]		lista <i>rzecz.</i> ; sporządzać listę <i>czas.</i>
check	[tʃek]		sprawdzić, sprawdzać <i>czas.</i> ; czek <i>rzecz.</i> ; kontrola <i>rzecz.</i>
send	[send]		wys(y)łać <i>czas.</i>
attach	[ə'tætʃ]		załączyć, załączać; przymocować <i>czas.</i>
retire	[rɪ'taɪə]		iść na emeryturę

(15) Hobby, czas wolny

hobby	['hɒbi]		hobby <i>rzecz.</i>
interest	['ɪnrəst]		zainteresowanie; odsetki, procenty <i>rzecz.</i> ; (za)interesować się <i>czas.</i>
like	[laɪk]		lubić <i>czas.</i> ; podobny do, taki jak <i>zaim.</i>
please	[pli:z]		zadowalać, dogadzać

			czas. ; proszę part. (ale nie w znaczeniu: <i>proszę bardzo – here you are, co, proszę? - pardon? oraz proszę wejść! - come in!</i>)
fun	[fʌn]		zabawa; radość rzecz.
holiday	['hɒlɪdeɪ]		święto; wakacje rzecz.
music	['mjuzɪk]		muzyka rzecz.
sound	[saʊnd]		dźwięk; głoska; odgłos; głos rzecz. ; (za)brzmieć czas. ; zdrowy przym.
play	[pleɪ]		(za)grać czas.
instrument	['ɪnstɹʊmənt]		instrument rzecz.
key	[ki:]		klawisz; klucz rzecz.
sing	[sɪŋ]	formy czasu przeszłego: <i>sang</i> [sæŋ] – <i>sung</i> [sʌŋ]	(za)śpiewać czas.
song	[sɒŋ]		piosenka rzecz.
dance	[dɑ:ns]/[dæ:ns]		taniec rzecz. ; (za)tańczyć czas.
ball	[bɔ:l]		bal; piłka rzecz.
concert	['kɒnsərt]		koncert rzecz.
show	[ʃəʊ]	formy czasu przeszłego: <i>showed - shown</i>	pokaz; wystawa; prezentacja rzecz. ; pokaz(yw)ać czas.
theater	['θiətər]		teatr rzecz.
book	[bʊk]		książka rzecz.
paint	[peɪnt]		(na)malować czas.
picture	['pɪktʃər]		obraz; rysunek; zdjęcie rzecz.
visit	['vɪzɪt]		wizyta, odwiedziny rzecz. ; odwiedzić, odwiedzać czas.

sport; sports	[spɔ:t]; [spɔ:rts]		dyscyplina sportowa; sport rzecz.
jump	[dʒʌmp]		skok rzecz.; skoczyć, skakać czas.
swim	[swim]	formy czasu przeszłego: <i>swam</i> [swæm] – <i>swum</i> [swʌm]	pływać, pływać czas.
game	[geɪm]		gra rzecz.
goal	[gəʊl]		bramka, gol; cel rzecz.
toy	[tɔɪ]		zabawka rzecz.
card	[kɑ:rd]		karta rzecz.
beach	[bi:tʃ]		plaża rzecz.
camp	[kæmp]		obozowisko, kemping rzecz.; obozować czas.
celebrate	['seləbreɪt]		świętować czas.

Ważne wyrażenia:

What are your hobbies? – „Jakie są Twoje/Wasze/Pani/Pana/Państwa hobby?“, „Czym się interesujesz/interesujecie/Pan(i)/Państwo interesują?”

I like playing football. – „Lubię grać w piłkę nożną”

(16) Uczucia

feel	[fi:l]	formy czasu przeszłego: <i>felt</i> [felt] - <i>felt</i>	(po)czuć (się) czas.
state	[steɪt]		stan, położenie, samopoczucie; państwo rzecz.; twierdzić, przedstawi(a)ć, naz(y)wać czas.
love	[lʌv]		miłość rzecz.; kochać czas.
like	[laɪk]		lubić czas.; podobny do, taki jak zaim.

happy	['hæpi]		szczęśliwy, zadowolony przym.
satisfied	['sætɪsfɑɪd]		zadowolony, usatysfakcjonowany przym.
smile	[smaɪl]		uśmiech rzecz.; uśmiechnąć, uśmiechać się czas.
hate	[heit]		nienawiść rzecz.; nienawidzić czas.
angry (with)	['æŋɡri]		zły (na) przym.
sad	[sæd]		smutny przym.
alone	[ə'loun]		sam przym., przysł.
tired	[taɪəd]		zmęczony przym.
worry	['wʌri]		zmartwienie rzecz.; martwić się czas.
concern	[kɒn'sɜ:rn]		sprawa, troska rzecz.; dotyczyć czas.
afraid (of)	[ə'freɪd]		przestraszony przym.
fear	[fiə]		strach rzecz.; bać się, obawiać się czas.
hope	[houp]		nadzieja rzecz.; mieć nadzieję
dream	[dri:m]		sen; marzenie rzecz.; śnić; marzyć czas.

Ważne wyrażenia:

I love you. – „Kocham Cię/Was/Panią/Pana/Państwa.”

I feel happy. – „Jestem szczęśliwy/a.”

(17) Podróż

road	[roud]		droga rzecz.
street	[stri:t]		ulica rzecz.
way	[wei]		droga; kierunek; trasa; sposób rzecz.
go	[ɡou]	formy czasu przeszłego: <i>went</i> [went] – <i>gone</i> [ɡʌn]	iść, chodzić czas.

come	[kʌm]	formy czasu przeszłego: <i>came</i> [keɪm] - <i>come</i>	przyjść, przychodzić <small>czas.</small>
arrive	[ə'raɪv]		przyby(wa)ć; przyjechać, przyjeżdżać <small>czas.</small>
reach	[ri:tʃ]		zdoby(wa)ć; chwycić, chwytać <small>czas.</small>
travel	['trævəl]		podróż <small>rzecz.</small> ; podróżować <small>czas.</small>
leave	[li:v]	formy czasu przeszłego: <i>left</i> [left] - <i>left</i>	wyjechać, wyjeżdżać; odejść, odchodzić; zostawi(a)ć; opuścić, opuszczać <small>czas.</small>
turn	[tɜ:rn]		zakręt; kolej <small>rzecz.</small> ; obrać (się) <small>czas.</small>
cross	[krɒs]		(s)krzyżować się; przeciąć, przecinać <small>czas.</small> ; krzyż <small>rzecz.</small>
trip	[trɪp]		podróż, wycieczka <small>rzecz.</small>
ride	[raɪd]	formy czasu przeszłego: <i>rode</i> [roud] – <i>ridden</i> ['rɪdən]	przejażdżka <small>rzecz.</small> ; jeździć, jechać (konno) <small>czas.</small>
move	[mu:v]		ruch <small>rzecz.</small> ; ruszać (się) <small>czas.</small>
run	[rʌn]	formy czasu przeszłego: <i>ran</i> [ræn] - <i>run</i>	biec, (prze)biegać; trwać <small>czas.</small> ; bieg <small>rzecz.</small>
step	[step]		krok <small>rzecz.</small>
drive	[draɪv]	formy czasu przeszłego: <i>drove</i> [drouv] – <i>driven</i> [drɪvn]	jazda (samochodem), podjazd <small>rzecz.</small> ; jechać, prowadzić <small>czas.</small>
bike	[baɪk]		rower <small>rzecz.</small>
car	[kɑ:r]		samochód; wagon <small>rzecz.</small>

bus	[bʌs]		autobus, autokar <small>rzecz.</small>
fuel	[fju:əl]		paliwo <small>rzecz.</small>
train	[treɪn]		pociąg <small>rzecz.</small>
station	['steɪʃən]		stacja; dworzec <small>rzecz.</small>
plane	[pleɪn]		samolot <small>rzecz.</small>
boat	[bəʊt]		łódka; statek <small>rzecz.</small>
traffic	['træfɪk]		ruch (drogowy) <small>rzecz.</small>
bag	['bæɡ]		torba; plecak <small>rzecz.</small>
guide	[ɡaɪd]		przewodnik (osoba lub książka) <small>rzecz.</small> ; prowadzić <small>czas.</small>
follow	['fɒləʊ]		iść/podążać za; następować (po) <small>czas.</small>
fast	[fɑ:st]/[fæ:st]		szybki <small>przym.</small> ; szybko <small>przysł.</small>
slow	[sləʊ]		wolny <small>przym.</small> ; wolno, powoli <small>przysł.</small>

north (of)	[nɔ:θ]		na północ (od) <small>przysł.</small> ; północ <small>rzecz.</small>
south	[sauθ]		na południe <small>przysł.</small> ; południe <small>rzecz.</small>
east	[i:st]		na wschód <small>przysł.</small> ; wschód <small>rzecz.</small>
west	[west]		na zachód <small>przysł.</small> ; zachód <small>rzecz.</small>
left	[left]		lewy <small>przym.</small> ; na lewo <small>przysł.</small> ; lewa strona <small>rzecz.</small>
right	[raɪt]		właściwy; dobry; prawy <small>przym.</small> ; prawo, uprawnienie <small>rzecz.</small> ; na prawo <small>przysł.</small> ; prawa strona <small>rzecz.</small>
here	[hɪə]		tutaj <small>zaim.</small>
there	[ðeə]		tam <small>zaim.</small>

side	[saɪd]		strona; krawędź, brzeg <small>rzecz.</small>
next	[nekst]		następny <small>przym.</small> ; następnie <small>przysł.</small>
corner	['kɔ:rnər]		róg <small>rzecz.</small>
block	[blɒk]		blok mieszkalny; bryła <small>rzecz.</small>
straight ahead	[streɪt ə'hed]		prosto <small>przysł.</small>
top	[tɒp]		najwyższy, górný <small>przym.</small> ; szczyt, wierzchołek, przykrywka <small>rzecz.</small>
bottom	['bɒtəm]		dół, spód, dno <small>rzecz.</small> ; dolny <small>przym.</small>
high	[haɪ]		wysoki <small>przym.</small>
low	[ləʊ]		niski <small>przym.</small>
deep	[di:p]		głęboki <small>przym.</small>
front	[frʌnt]		przód <small>rzecz.</small> ; przedni <small>przym.</small>
back	[bæk]		tył; plecy <small>rzecz.</small> ; tylni <small>przym.</small> ; wstecz <small>przysł.</small>
map	[mæp]		mapa; plan <small>rzecz.</small>
far (from)	[fɑ:r]		daleko <small>przysł.</small> ; daleki <small>przym.</small>
place	[pleɪs]		miejsce <small>rzecz.</small> ; kłaść, położyć; stawiać, postawić <small>czas.</small>
square	[skweər]		plac; kwadrat <small>rzecz.</small> ; kwadratowy <small>przym.</small>
find	[faɪnd]	formy czasu przeszłego: <i>found</i> [faʊnd] - <i>found</i>	znaleźć; uważać za <small>czas.</small>

(18) Środowisko

environment	[ɪn'vaɪrənmənt]		środowisko, otoczenie <small>rzecz.</small>
world	[wɜ:ld]		świat <small>rzecz.</small>

natural	['nætʃərəl]		naturalny przym.
earth	[ɜ:rθ]		Ziemia (planeta), ziemia rzecz.
field	['fi:ld]		pole, teren rzecz.
garden	['gɑ:dən]		ogród rzecz.
grass	[grɑ:s] [græs]		trawa rzecz.
park	[pɑ:rk]		park rzecz.
flower	[flaʊər]		kwiat rzecz.
bush	[bʊʃ]		krzak, krzew rzecz.
tree	[tri:]		drzewo rzecz.
forest	['fɒrɪst]		las rzecz.
wood	[wʊd]		las; drzewo rzecz.
grow	[grəʊ]		(u)rosnąć; uprawiać, sadzić, hodować; rozwijać się, rozwinąć się czas.
river	['rɪvər]		rzeka rzecz.
sea	[si:]		morze rzecz.
lake	[leɪk]		jezioro rzecz.
mountain	['maʊntən]		góra rzecz.
ice	[aɪs]		lód rzecz.
sun	[sʌn]		słońce rzecz.
moon	[mu:n]		księżyc rzecz.
star	[stɑ:r]		gwiazda rzecz.
light	[laɪt]		światło rzecz.; jasny; lekki przym.
clear	[klɪər]		jasny; wyraźny przym.
dark	[dɑ:rk]		ciemny przym.; ciemność rzecz.
weather	['weðər]		pogoda rzecz.
air	[eər]		powietrze rzecz.
wind	[wɪnd]		wiatr rzecz.

rain	[reɪn]		deszcz rzecz.; padać (o deszczu) czas.
snow	[snoʊ]		śnieg rzecz.; padać (o śniegu) czas.
hot	[hɒt]		gorący przym.
warm	[wɔ:rm]		ciepły przym.
cold	[kəʊld]		zimny przym.; przeziębienie; katar rzecz.
dry	[draɪ]		suchy przym.; (wy)suszyć czas.
wet	[wet]		wilgotny, deszczowy, mokry przym.
stone	[stəʊn]		kamień rzecz.
silver	[sɪlvə]		srebro rzecz.; srebrny przym.
gold	[ɡəʊld]		złoto rzecz.; złoty przym.

(19) Części ciała

body	['bɒdi]		ciało rzecz.
head	[hed]		głowa; kierownik rzecz.
mind	[maɪnd]		pamięć, rozum, umysł rzecz.; uważać, pamiętać czas.
know	[noʊ]	formy czasu przeszłego: <i>knew</i> [n(j)u:] – <i>known</i> [noun]	wiedzieć; znać czas.
knowledge	['nɒlɪdʒ]		wiedza; znajomość rzecz.
hair	[heə]		włos(y) rzecz.
eye	[aɪ]		oko rzecz.
glasses	[ɡlɑ:sɪz] [ɡlæ:sɪz]		okulary rzecz.
see	[si:]		widzieć, zobaczyć, spoglądać, spojrzeć, spozstrzegać,

			spozrzeć <small>czas.</small>
watch	[wɒtʃ]		patrzeć, oglądać, obejrzyć <small>czas.</small>
look	[lʊk]		wygląd; spojrzenie; spoglądać, spojrzeć, wyglądać <small>czas.</small>
nose	[nəʊz]		nos <small>rzecz.</small>
smell	[smel]		zapach; smród <small>rzecz.</small> ; pachnieć; śmierdzieć <small>czas.</small>
ear	[ɪər]		ucho <small>rzecz.</small>
hear	[hɪər]	formy czasu przeszłego: <i>heard</i> [hɜːrd] - <i>heard</i>	słyszeć <small>czas.</small>
listen	[ˈlɪsən]		słuchać <small>czas.</small>
face	[feɪs]		twarz <small>rzecz.</small>
mouth	[maʊθ]		usta <small>rzecz.</small>
breath	[breθ]		oddech <small>rzecz.</small>
tongue	[tʌŋ]		język <small>rzecz.</small>
speak (about)	[spi:k]	formy czasu przeszłego: <i>spoke</i> [spouk] – <i>spoken</i> [ˈspoukən]	mówić, rozmawiać (o) <small>czas.</small>
say	[seɪ]	formy czasu przeszłego: <i>said</i> [sed] – <i>said</i> [sed]	mówić, powiedzieć <small>czas.</small>
taste	[teɪst]		smak <small>rzecz.</small> ; smakować; próbować <small>czas.</small>
tooth	[tu:θ]	liczba mnoga: <i>teeth</i> [ti:θ]	ząb <small>rzecz.</small>
neck	[nek]		szyja, kark <small>rzecz.</small>
throat	[θrəʊt]		gardło <small>rzecz.</small>
hand	[hænd]		ręka, dłoń <small>rzecz.</small>
reach	[ri:tʃ]		osiągać, osiągnąć; chwycić, chwycić <small>czas.</small>

take	[teɪk]	formy czasu przeszłego: <i>took</i> [tʊk] – <i>taken</i> [ˈteɪkən]	brać, wziąć <small>czas.</small>
shake	[ʃeɪk]	formy czasu przeszłego: <i>shook</i> [ʃʊk] – <i>shaken</i> [ˈʃeɪkən]	trząść (się); drgać; dygotać <small>czas.</small>
finger	[ˈfɪŋɡər]		palec (u dłoni) <small>rzecz.</small>
touch	[tʌtʃ]		dotyk, kontakt; dotykać, dotknąć <small>czas.</small>
arm	[ɑːrm]		ręka, ramię; broń <small>rzecz.</small>
breast	[brest]		pierś, piersi <small>rzecz.</small>
heart	[hɑːrt]		serce <small>rzecz.</small>
stomach	[ˈstʌmək]		żołądek, brzuch <small>rzecz.</small>
back	[bæk]		tył; plecy <small>rzecz.</small> ; tylni <small>przym.</small> ; wstecz <small>przysł.</small>
leg	[leg]		noga <small>rzecz.</small>
stand	[stænd]	formy czasu przeszłego: <i>stood</i> [stʊd] – <i>stood</i> [stʊd]	stać <small>czas.</small>
knee	[niː]		kolano <small>rzecz.</small>
foot	[fʊt]	liczba mnoga: <i>feet</i> [fi:t]	stopa <small>rzecz.</small>
blood	[blʌd]		krw <small>rzecz.</small>

Ważny zwrot:

My arm hurts. – „Boli mnie ramię”

(20) Zakupy

business	[ˈbɪznəs]		interes, biznes <small>rzecz.</small>
shop	[ʃɒp]		sklep <small>rzecz.</small> ; robić zakupy <small>czas.</small>
company	[ˈkʌmpəni]		firma, spółka, przedsiębiorstwo <small>rzecz.</small>

open	['oʊpən]		otwierać, otworzyć <small>czas.</small> ; otwarty <small>przym.</small>
close	[klaʊz]		zamykać, zamknąć <small>czas.</small> ; bliski <small>przym.</small> ; blisko <small>przysł.</small>
market	['mɑ:rkɪt]		rynek <small>rzecz.</small>
money	['mʌni]		pieniądze <small>rzecz.</small>
post office	['pəʊst'ɒfɪs]		poczta <small>rzecz.</small>
bill	[bɪl]		rachunek; banknot <small>rzecz.</small>
card	[kɑ:rd]		karta (kredytowa); wizytówka <small>rzecz.</small>
signature	['sɪgnətʃər]		podpis <small>rzecz.</small>
sign	[saɪn]		znak <small>rzecz.</small>
bargain	['bɑ:rgən]		okazja; interes, umowa; targować się, negocjować <small>czas.</small>
pay (for)	[peɪ]	formy czasu przeszłego: <i>paid</i> [peɪd] - <i>paid</i>	zapłata, pensja <small>rzecz.</small> ; wypłacać, (wy)płacić, (za)płacić <small>czas.</small>
buy	[baɪ]	formy czasu przeszłego: <i>bought</i> [bɔ:t] - <i>bought</i>	kupować, kupić <small>czas.</small>
sell	[sel]	formy czasu przeszłego: <i>sold</i> [sould] - <i>sold</i>	sprzedawać, sprzedać <small>czas.</small>
win	[wɪn]	formy czasu przeszłego: <i>won</i> [wɒn] - <i>won</i>	wygr(yw)ać <small>czas.</small> ; zwycięstwo, wygrana <small>rzecz.</small>
lose	[lu:z]	formy czasu przeszłego: <i>lost</i> [lɒst] - <i>lost</i>	przegr(yw)ać <small>czas.</small>
choose	[tʃu:z]	formy czasu przeszłego: <i>chose</i> [tʃouz] - <i>chosen</i>	wybierać, wybrać <small>czas.</small>
interest	['ɪntrəst]		zainteresowanie; odsetki,

			procenty <small>rzecz.</small> ; (za)interesować się <small>czas</small>
cost	[kɒst]	formy czasu przeszłego: <i>cost</i> [kɒst] - <i>cost</i>	koszt <small>rzecz.</small> ; kosztować <small>czas.</small>
offer	['ɒfər]		oferta <small>rzecz.</small> ; (za)oferować <small>czas.</small>
price	[praɪs]		cena <small>rzecz.</small>
valuable	['væljuəbl]		wartościowy <small>przym.</small>
expensive	[ek'spensɪv]		drogi <small>przym.</small>
borrow	['bɒrəʊ]		(wy)pożyczać, (wy)pożyczyć od <small>czas.</small>
lend	[lend]	formy czasu przeszłego: <i>lent</i> [lent] - <i>lent</i>	(wy)pożyczać, (wy)pożyczyć komuś <small>czas.</small>
complain (about)	[kəm'pleɪn]		narzekać (na); skarżyć się <small>czas.</small>

Ważny zwrot:

How much is it? – „Ile to kosztuje?”

(21) Władze

govern	['gʌvərn]		rządzić, kierować, regulować <small>czas.</small>
power	['paʊər]		prąd (elektryczny); siła; władza <small>rzecz.</small>
elect	[ɪ'lekt]		wyb(ie)rać <small>czas.</small>

(22) Zwierzęta

animal	['æɪnɪməl]		zwierzę <small>rzecz.</small>
hunt	[hʌnt]		polowanie <small>rzecz.</small> ; (u)polować <small>czas.</small>
bird	[bɜːrd]		ptak <small>rzecz.</small>
fish	[fɪʃ]	liczba mnoga: <i>fish</i>	ryba, ryby <small>rzecz.</small> ; łowić ryby <small>czas.</small>
insect	['ɪnsɛkt]		owad <small>rzecz.</small>

dog	[dɒg]		pies <small>rzecz.</small>
cat	[kæt]		kot <small>rzecz.</small>
chicken	[ˈtʃɪkən]		kurczak <small>rzecz.</small>
horse	[hɔːrs]		koń <small>rzecz.</small>

(23) Wyrazy z listy frekwencyjnej VOICE (korpusu English as a Lingua Franca)

something	[ˈsʌmθɪŋ]		coś <small>rzecz.</small>
level	[ˈlevl]		poziom <small>rzecz.</small>
everything	[ˈevriθɪŋ]		wszystko <small>zaim.</small>
everybody	[ˈevrɪbɒdɪ]	<i>everybody</i> to w języku angielskim 3 osoba liczby pojedynczej	wszyscy <small>zaim.</small>
guess	[ges]		przypuszczać; sądzić; zgadywać <small>czas.</small> ; domysł <small>rzecz.</small>
degree	[diˈɡriː]		stopień <small>rzecz.</small>
issue	[ˈɪʃuː]		wydanie; publikacja; sprawa <small>rzecz.</small>
sometimes	[ˈsʌmtaɪmz]		czasami <small>przym.</small>
half	[haːf]	liczba mnoga: <i>halves</i> [haːvz]	połowa <small>rzecz.</small>
without	[wɪðˈaʊt]		bez <small>przym.</small>
common	[ˈkɒmən]		wspólny; powszechny; ogólny <small>przym.</small>
research	[rɪˈsɜːtʃ]/[ˈrɪsɜːtʃ]		badanie/a <small>rzecz.</small> ; prowadzić badanie/a <small>czas.</small>
member	[ˈmembər]		członek <small>rzecz.</small>
network	[ˈnetwɜːk]		sieć <small>rzecz.</small>
nobody	[ˈnɒʊbədi]		nikt <small>zaim.</small>
support	[səˈpɔːt]		wspierać <small>czas.</small> ; wsparcie <small>rzecz.</small>

matter	['mætər]		temat; sprawa; substancja rzecz.
exchange	[ɪks'tʃeɪndʒ]		wymieniać czas. ; wymiana rzecz.
value	['vælju:]		wartość rzecz.
basis	['beɪsɪs]	liczba mnoga: <i>bases</i>	podstawa rzecz.
particular	[pə'tɪkjulər]		szczególny przym. ; szczególnie przysł.
otherwise	['ʌðəwaɪz]		inaczej przysł.
community	[kə'mju:nɪti]		wspólnota; społeczność rzecz.
target	['tɑ:ɡɪt]		cel rzecz.
expect	[ɪk'spekt]		oczekiwać czas.
middle	['mɪdl]		środek rzecz.
pretty	['prɪti]		śliczny przym.
page	[peɪdʒ]		strona rzecz.
share	[ʃeər]		(po)dzielić czas.
abroad	[ə'brɔ:d]		za granicą przysł.
period	['pɪəriəd]		okres rzecz.
access	['ækses]		dostęp rzecz.
age	[eɪdʒ]		wiek rzecz.
finish	['fɪnɪʃ]		(s)kończyć czas. ; koniec rzecz.
provide	[prə'vaɪd]		zapewni(a)ć czas.

3. Indywidualna lista słów

Każdy uczeń powinien przy pomocy obszernego słownika stworzyć własną listę słów składającą się z dwóch części:

Część I: 150 słów potrzebnych do wypowiedziania się o własnym życiu, kulturze, zainteresowaniach i znajomych.

Część II: 100 słów dotyczących innej kultury, którą interesuje się uczeń.

Zaleca się, aby słownictwo zapisywać w tabeli z pięcioma kolumnami. W pierwszej kolumnie powinien znaleźć się wyraz po angielsku. W drugiej, jeśli to konieczne, uwagi dotyczące wymowy i gramatyki. W trzeciej, w miarę potrzeby, opis wyrazu przy użyciu znanych już słów z rozdziału 2. W kolumnie czwartej można umieścić nazwę pomocy naukowej, z której się korzystało przy wyszukiwaniu wyrazu. W piątej kolumnie powinno znaleźć się polskie tłumaczenie angielskiego

słowa.

Podczas tworzenia indywidualnej listy słów można też korzystać ze słowników internetowych, np. www.ling.pl lub www.megaslownik.pl.

4. “False Friends”

Oprócz pseudoanglicyzmów (patrz: rozdział 3., punkt 2.) problemy sprawiać mogą wyrazy, które, mimo że w obu językach brzmią podobnie, oznaczają coś zupełnie innego, czyli tzw. “false friends” („falszywi przyjaciele”). Poniżej znajduje się lista najbardziej problematycznych polsko-angielskich “false friends”.⁶

angielskie słowo	polski odpowiednik	polskie słowo	angielski odpowiednik
act	czyn, działanie	akt (w malarstwie)	nude
actual	faktyczny, rzeczywisty	aktualny	current
angina	dusznica bolesna	angina	tonsillitis
antics	wygłupy	antyki	antiques
baton	pałeczka, batuta	baton	bar (of chocolate)
becon	skinąć	bekon	bacon
billion	miliard	bilion	trillion
caravan	przyczepa kempingowa	karawan	hearse
chef	kucharz	szef	boss
concurrence	zgoda	konkurencja	competition
complement	dodatek	komplement	compliment
demonstration	pokaz	demonstracja	manifestation
direction	kierunek	dyrekcja	management
divan	tapczan	dywan	carpet
dress	sukienka	dres	tracksuit
eventually	w końcu	ewentualnie	possibly
execution	wykonanie	egzekucja	distraintment
fabric	tkanina	fabryka	factory
fantastic	niezwykły	fantastyczny	fabulous
fatal	śmiertelny	fatalny	abysmal
gnat	komar	gnat (kość)	bone
gymnasium	sala gimnastyczna	gimnazjum	junior high school

⁶ Przy tworzeniu listy “false friends” autorka pracy korzystała z następujących źródeł: Paradowski 2007: 238, www.homeproject.pl/kurs/lekcje/false_friends_polish.pdf

hazard	ryzyko, niebezpieczeństwo	hazard	gambling
helm	ster	helm	helmet
invention	wynalazek	inwencja	ingenuity
knot	węzeł	knot	wick
lecture	wykład	lektura	set book
local	lokalny	lokal	restaurant / apartment
lot	los	lot	flight
lump	bryła	lump	lush
lunatic	szaleniec	lunatyk	sleepwalker
novel	powieść	nowela	short story
ordinary	normalny	ordynarny	rude
pasta	makaron	pasta	paste
pathetic	żałosny	patetyczny	pompous
pension	emerytura/renta	pensja	salary
polygon	wielokąt	poligon	firing ground
preservative	konserwant	prezerwatywa	condom
rate	wskaźnik, stosunek liczbowy	rata	installment
refined	dystyngowany	wyrafinowany	cleave
rent	czynsz/wynajmować	renta	pension
rumour	plotka	rumor	uproar
spectacle	widok	spektakl	show
sympathetic	współczujący	sympatyczny	friendly, nice
vagaries	dziwactwa	wagary	playing truant

5. Techniki słotwórcze i sposoby parafrazowania

(1) Techniki słotwórcze

Dzięki licznym technikom słotwórczym i sposobom parafrazowania opisanym poniżej, z podstawowego zasobu słownictwa możemy utworzyć wiele nowych słów:

- (a) zestawienie dwóch wyrazów (w języku angielskim pierwszy wyraz opisuje kolejny), np. *main street* – „główna ulica”, *birthday* – „urodziny”, *home country* – „ojczyzna”, *front door* – „drzwi wejściowe”, *computer program* – „program komputerowy”, *mother tongue* – „język ojczysty” (to określenie pojawia się już w zasobie podstawowego słownictwa); wyrazy wchodzące w skład zestawień czasem pisane są oddzielnie, czasem łącznie, niekiedy również z myślnikiem; nie wpływa to jednak znacząco na rozumienie danego zwrotu;
- (b) użycie danego wyrazu jako innej części mowy; tę bardzo popularną w języku angielskim technikę nazywa się konwersją; przykładami konwersji są wyrazy zawarte już w zasobie podstawowego słownictwa, których używa nie tylko w roli rzeczowników, lecz również jako czasowniki: *offer*, *interest*, *list*, *e-mail* (czasownik: *to e-mail* = „mailować, wys(y)łać e-mail”), *mix* (w użyciu nie tylko jako rzeczownik *mix* = „mieszanka”, lecz również jako czasownik *to mix* = „mieszać”);
- (c) dodawanie przedrostków i przyrostków:
 - przez dodanie przyrostka *-er* do nazw czynności otrzymujemy wyraz oznaczający wykonawcę tej czynności (człowieka lub narzędzia), np. *dancer* – „tancerz”, *mixer* – „mikser” (sprzęt kuchenny) lub „towarzyski człowiek”, *player* – „gracz” lub „odtwarzacz”, *interpreter* – „tłumacz ustny”, *driver* – „kierowca” lub „sterownik”, *baker* – „piekarz”; wyjątki: w przypadku czasownika *to cook* wyraz określający wykonawcę czynności (kucharza) jest zbieżny z formą bezokolicznika: *cook*; po dodaniu sufiksu *-er* otrzymamy słowo *cooker*, które oznacza tylko urządzenie (kuchenkę); ponadto do wyrazów kończących się na *e* dodajemy jedynie *r*;
 - przez dodanie przyrostka *-ing* do nazw czynności otrzymujemy odpowiedni imiesłów czynny lub/i rzeczownik odczasownikowy, np. *cooking* – „gotujący” lub „gotowanie”, *building* – „budujący”, „budowanie”, ale również „budynek”, *painting* – „malujący”, „malowanie”, ale również „obraz”;
 - przez dodanie przyrostka *-ment* do nazw czynności otrzymujemy odpowiedni rzeczownik odczasownikowy lub/i wyraz oznaczający wynik danej czynności, np. *judg(e)ment* – „wyrok”, „osąd/opinia”, *development* – „rozwój”, *payment* – „zapłata”;
 - przez dodanie sufiksu *-ness* do przymiotników otrzymujemy odpowiedni rzeczownik, np. *happiness* – „szczęście” (w tym przypadku ostatnia litera przymiotnika *happy* – *y* – wymienia się na *i*), *weakness* – „słabość”, *smallness* – „małość”;
 - przez dodanie przyrostka *-ful* do rzeczownika otrzymujemy przymiotnik sygnalizujący obecność cechy wyrażonej przez rzeczownik, np. *powerful* – „potężny”, „mocny”, *colorful* – „kolorowy”, *helpful* – „pomocny”;
 - przez dodanie przyrostka *-y* do rzeczownika otrzymujemy przymiotnik sygnalizujący obecność lub podobieństwo do cechy wyrażonej przez rzeczownik, np. *rainy* – „deszczowy”, *juicy* – „soczysty”, *silvery* – „srebrzysty”;
 - przez dodanie przyrostka *-able* do czasownika otrzymujemy przymiotnik sygnalizujący, że wykonanie czynności wyrażonej przez czasownik jest możliwe (często odpowiada polskiemu przyrostkowi *-lny*), np. *readable* – „czytelny”, *understandable* – „zrozumiały”, *solvable* – „dający się rozwiązać” lub „rozpuszczalny”, *reliable* – „rzetelny” (w tym przypadku *y* wymienia się na *i*);
 - przez dodanie przedrostka *un-* lub *non-* przed przymiotnikiem otrzymujemy przymiotnik

wyrażający przeciwieństwo danej cechy (odpowiada polskiemu *nie*), np. *unhappy* – „nieszczęśliwy”.

(2) Sposoby parafrazowania

- Należy pamiętać, że słowo, którego w danym momencie nam brakuje, często można zastąpić jednym z następujących wyrazów o znaczeniu ogólnym: *make, do, be, become, have, cause, thing, person, action, feature, quality*.
- Konstruując parafrazy i opisy słów należy pamiętać o umieszczaniu poszczególnych cech we właściwej kolejności – najpierw termin ogólny, potem cechy szczególne, np. *a cat is an animal that eats mice; a piano is an instrument with white and black keys; a piano is the instrument that Duke Ellington and Arthur Rubinstein played*.
- Należy szczególnie uważać na metafory – jeśli nie można ich wytłumaczyć dosłownie, trzeba się upewnić, że nasz rozmówca wie, co mamy na myśli.

Rozdział 4. Podstawowe struktury gramatyczne

Odstępstwa od reguł gramatycznych lub fragmentów reguł oznaczonych gwiazdką (*) nie powinny sprawić problemów w komunikacji.

Ten rozdział pozwoli uczniom w krótkim czasie poznać najważniejsze reguły gramatyczne języka angielskiego. Na początku wyjaśnione zostało najczęściej używane w kontekście gramatyki słownictwo.

W języku angielskim do najważniejszych części mowy należą:

Rzeczownik	najczęściej opisuje konkretne przedmioty (np. <i>stół, człowiek</i>) oraz abstrakcyjne pojęcia (np. <i>piękno, zło</i>)
Zaimek	najczęściej zastępuje rzeczownik
Czasownik	opisuje czynności (np. <i>iść, kochać</i>) i stany (np. <i>spać, palić się</i>)
Przymiotnik	wyraża cechy (np. <i>czerwony, jasny, cichy</i>); opisuje rzeczowniki
Przysłówek	opisuje czasowniki, przymiotniki lub inne przysłówki
Spójnik	łączy zdania lub części zdań
Przyimek	wyraża funkcję rzeczownika lub zaimka w zdaniu (np. <i>cel, właściciel, miejsce, czas</i>)

Dystrybucja części mowy w zdaniu:

Rzeczownik	pełni funkcję podmiotu, czyli sprawcy czynności określanej przez czasownik, np. <i>The <u>dog</u> runs.</i> = „ <u>Pies</u> biegnie.” lub dopełnienia np. <i>They see the <u>dog</u>.</i> = „Oni widzą <u>psa</u> .”
Zaimek	podobnie, jak rzeczownik, pełni funkcję podmiotu, czyli sprawcy czynności określanej przez czasownik, np. <i><u>He</u> sleeps.</i> = „ <u>On</u> śpi.” lub dopełnienia, np. <i>The students see <u>him</u>.</i> = „Uczniowie <u>go</u> widzą.”
Czasownik	pełni funkcję orzeczenia, czyli określa czynność wykonywaną

	przez podmiot lub stan, w którym podmiot się znajduje, np. <i>The dog <u>sleeps</u></i> . = „Pies <u>śpi</u> .”
Przymiotnik	pełni funkcję przydawki, czyli opisuje rzeczownik, np. <i>The <u>little</u> dog sleeps</i> . = „ <u>Mały</u> pies śpi.”
Przysłówek	najczęściej pełni funkcję okolicznika, np. <i>He speaks English <u>slowly</u></i> . = „On <u>wolno</u> mówi po angielsku.” lub jest częścią przydawki, określając przymiotnik albo inny przysłówek, np. <i>He is <u>very nice</u></i> . = „On jest <u>bardzo</u> miły.” lub <i>He speaks <u>very slowly</u></i> . = „On mówi <u>bardzo</u> wolno.”
Spójnik	pełni funkcję łącznika zdań lub ich części
Przyimek	zwykle jest częścią dopełnienia; często wchodzi w skład wyrażenia przyimkowego, np. <i>I sleep <u>in the bedroom</u></i> . = „Śpię <u>w sypialni</u> .”

- (1) Podstawową zasadą budowania zdań w języku angielskim jest zachowanie kolejności: wykonawca czynności – czynność wyrażona czasownikiem – dopełnienie. Na przykład w zdaniu: *Paul loves Paula*; czynnością jest „kochanie”, wykonawcą – Paul, a dopełnieniem – Paula. Jeśli wyrazy określające wykonawcę i dopełnienie bliższe czynności są rzeczownikami, pozostają w formie podstawowej. Funkcje pozostałych części zdania są wyrażane za pomocą przyimków. Na przykład: *In the morning the father of Paul has written a letter to Paula*. Wyjaśnienie: *in* sygnalizuje miejsce lub czas, *of* określa „właściciela”, *to* sygnalizuje „cel” lub „odbiorcę” czynności. Zamiast używać przyimka *of*, do wyrazu określającego właściciela można też dodać *'s*, np. *This is the house of Peter*. = *This is Peter's house*. Ponadto każde zdanie w języku angielskim musi zawierać podmiot. Zdań w języku polskim takich, jak: „Mam psa.”, „Pada.” lub „Mieszkasz tu?” nie można zatem przetłumaczyć na angielski jako: **Have a dog.*, **Raining.* i **Do live here?*, lecz jako: *I have a dog.*, *It's raining.* i *Do you live here?*⁷

Poniższa lista zawiera najczęściej używane przyimki. Niestety przyimki w języku polskim i angielskim nie odpowiadają sobie w pełni znaczeniowo, dlatego nie zawsze mogą być przetłumaczone dosłownie.

<i>of</i> [ɒv]	sygnalizuje „właściciela” (<i>the father of Paul, the house of Paul</i>), „przynależność” (<i>the man of the year</i>), „nadrzędną całość” (<i>part of the group, glass of wine</i>), cechę (<i>a man of friendliness</i>)
<i>from</i> [frɒm]	sygnalizuje punkt wyjścia w miejscu lub czasie (<i>he came from the park, this e-mail is from last January</i>), darczyńcę, „dawcę” (<i>Paula got a letter from Paul</i>), pochodzenie (<i>I am from Poland</i>)
<i>to</i> [tu]	sygnalizuje punkt docelowy w miejscu lub czasie (<i>he went to the house, from Monday to Friday</i>), adresata, który bezpośrednio uczestniczy w danej czynności (<i>Paul wrote a letter to Paula</i> . – „Paul napisał list do Pauli.”)
<i>for</i> [fɔːr]	sygnalizuje cel/zastosowanie (<i>I watched the program for my exam</i>) lub osobę, która nie uczestniczy bezpośrednio w danej czynności (<i>Paul wrote a letter for Paula</i> . – „Paul napisał list za Paulę.”)
<i>in</i> [ɪn]	częściowo odpowiada polskiemu „w” / „w środku”; sygnalizuje miejsce pobytu (<i>in the house</i>), miejsce w czasie, oprócz dnia

⁷ The information has been added by the author of these materials with a view to highlighting a difference between Polish and English.

	tygodnia i miesiąca (<i>in the morning, in (the) summer, in the year 2000</i>)
<i>on</i> [ɒn]	częściowo odpowiada polskiemu „na”; sygnalizuje miejsce pobytu (<i>on the table</i>) lub dzień tygodnia i miesiąca (<i>on Monday, on June 6</i>)
<i>at</i> [æt]	sygnalizuje miejsce pobytu (<i>at home</i>) lub punkt w czasie (<i>at 6 o'clock</i>)
<i>by</i> [baɪ]	sygnalizuje wykonawcę, twórcę (<i>the books by Shakespeare</i>) lub ostateczny termin wykonania zadania (<i>by Friday</i>)
<i>with</i> [wɪð]	częściowo odpowiada polskiemu „z”; sygnalizuje osobę towarzyszącą (<i>I went with Paula</i>), narzędzie, środek (<i>Fill this glass with water.</i>), posiadanie (<i>the man with a gun</i>) lub przyjęcie wobec kogoś określonej postawy (<i>I never argue with people</i>)
<i>against</i> [ə'ɡenst]	częściowo odpowiada polskiemu „przeciwko”; sygnalizuje przeciwnika (<i>a fight against team B</i>) lub „opór” (<i>I am standing against the wall</i>)
<i>before</i> [bi'fɔːr]	częściowo odpowiada polskiemu „przed”; sygnalizuje określoną kolejność lub chronologię (<i>Sunday comes before Monday</i>)
<i>after</i> [ˈɑːftər]	częściowo odpowiada polskiemu „po”; sygnalizuje określoną kolejność lub następstwo czasu (<i>Monday comes after Sunday</i>)

Poniżej wymienione zostały przyimki, które najczęściej używane są w swoim dosłownym znaczeniu:

<i>during</i> [ˈd(j)ʊərɪŋ]	„podczas”
<i>in front of</i> [frɒnt]	„przed” (określa miejsce pobytu lub miejsce docelowe/kierunek)
<i>next to</i> [nekst]	„obok” (określa miejsce pobytu lub miejsce docelowe/kierunek)
<i>behind</i> [bi'haɪnd]	„za” (określa miejsce pobytu lub miejsce docelowe/kierunek)
<i>opposite</i> [ˈɒpəɪt]	„naprzeciwko”
<i>into</i>	„do (środku)”
<i>onto</i>	„na (coś)”/”w kierunku (czegoś)”
<i>out of</i> [aʊt ɒv]	„z (czegoś)”
<i>up</i> [ʌp]	„w/na górę”/”wzwyż”
<i>down</i> [daʊn]	„w/na dół”
<i>along</i> [ə'ləŋ]	„wzdłuż”
<i>across</i> [ə'krɒs]	„w poprzek”
<i>through</i> [θruː]	„przez”
<i>over</i> [ˈoʊvər]	„nad”/”przez” (określa miejsce pobytu lub miejsce docelowe/kierunek)
<i>under</i> [ˈʌndər]	„pod”/”poniżej” (określa miejsce pobytu lub

	miejsce docelowe/kierunek)
<i>than</i> [ðæn]	„niż” (przy porównaniach)
<i>as ... as</i> [æz]	„tak ..., jak”
<i>about</i> [ə'baʊt]	„o”/”około”
<i>above</i> [ə'bʌv]	„nad”/”powyżej”
<i>ago</i> [ə'gəʊ]	(po danym wyrazie) „przed” (określa czas; odpowiada polskiemu „temu”: <i>four years ago</i> = „cztery lata temu”)
<i>among</i> [ə'mʌŋ]	„wśród”
<i>around</i> [ə'raʊnd]	„wokół”
<i>below</i> [bi'ləʊ]	≈ <i>under</i>
<i>between</i> [bi'twi:n]	„pomiędzy”
<i>off</i> [ɒf]	„z”/”od” (wskazuje na odstęp w czasie i przestrzeni, odjazd, odejście oddzielenie, odseparowanie, nieobecność, rezygnację, odwołanie, zmniejszenie, brak)
<i>towards</i> [tu'wɔ:rdz]	„do”/”w kierunku”
<i>since</i> [sɪns]	„od” (określa punkt w czasie, do którego chcemy się odnieść)
<i>(un)til</i> [ʌn'tɪl]	„do”/”dopóki”
<i>inside</i> [ɪnsaɪd]	„wewnątrz”/”do środka” (określa miejsce pobytu lub miejsce docelowe/kierunek)
<i>outside</i> [aʊtsaɪd]	„poza”/”na zewnątrz” (określa miejsce pobytu lub miejsce docelowe/kierunek)
<i>near</i> [nɪə]	„obok”/”w pobliżu”

Wiele przyimków używanych jest jako przysłówki. Przysłówki najlepiej umieszczać na początku lub na końcu zdania. Przyimki i wyrażenia tworzone z ich pomocą nazywamy dopełnieniami (np. *in the morning, to Paula*).

- (2) Podobnie jak w języku polskim, rzeczowniki w języku angielskim dzielą się na te, które (a) określają pojedynczą rzecz oraz te, które (b) określają więcej niż jedną rzecz. W przypadku (a) wyraz pozostaje w formie podstawowej (liczba pojedyncza), w przypadku (b) – rzeczownik występuje w liczbie mnogiej. Tę tworzymy, dodając do wyrazu *-s* lub, jeśli dane słowo kończy się głosek pokrewną *s* (/s/, /z/, /ʃ/, /ʒ/) – przez dodanie *-es*. Po głosekach pokrewnych *s* wymowa *-(e)s* jest następująca: [ɪz] (np. *glasses*), po pozostałych dźwięcznych głosekach – [z] (np. *boys, girls*), po bezdźwięcznych zaś – [s] (np. *cats*). Do ważnych wyjątków należą: *man* [mæn] – *men* [men] „mężczyźni”, *woman* ['wʊmən] – *women* ['wɪmɪn] „kobiety”, *child* [tʃaɪld] – *children* ['tʃɪldrən] „dzieci”, *foot* [fʊt] – *feet* [fi:t] „stopy”, *tooth* [tu:θ] – *teeth* [ti:θ] „zęby” oraz rzeczowniki niepoliczalne, które mają polskie policzalne odpowiedniki takie, jak: *hair* [heə] „włosy”, *information* [ɪnfə'meɪʃən] „informacje”, *furniture* ['fɜ:nɪtʃə] „meble”, *news* [n(j)u:z] „wiadomości”, *money* ['mʌni] „pieniądze”.

- * (3) W języku angielskim przed rzeczownikami występują rodzajniki. Są one często źródłem problemów dla polskojęzycznych uczniów, ponieważ w języku polskim rodzajniki nie występują. Rodzajnik może być określony (*the* [ðə/ði]⁸) lub nieokreślony (*a* [ə]). Rodzajnik określony występuje przed rzeczownikiem odnoszącym się do osoby, zjawiska lub przedmiotu znanemu rozmówcy lub odbiorcy. Rodzajnika nieokreślonego używamy w pozostałych przypadkach. Na przykład: *There is a house. The house is big.* Jeśli wymowa wyrazu następującego po rodzajniku nieokreślonym zaczyna się samogłoską, zamiast *a* stosujemy *an*, na przykład *an apple* ['æpəl], *an hour* [aʊər] vs. *a house* [haus], *a university* [junɪ'vɜrsɪti]. Należy pamiętać, że w liczbie mnogiej rodzajnik nieokreślony wyraża się rodzajnikiem zerowym. Dlatego nie można łączyć rodzajnika *a(n)* z rzeczownikiem w liczbie mnogiej.
- (4) Aby mówić o osobach bez używania ich imion bądź innych rzeczowników, można używać zaimków osobowych: *I* [aɪ] „ja”, *we* [wi(:)] „my”, *you* [ju(:)] „Ty”, „Wy”, „Pan(i), „Państwo”, *he* [hi(:)] „on”, *she* [ʃi(:)] „ona”, *it* [ɪt] „to” - w odniesieniu do zwierząt, roślin lub rzeczy, *they* [ðei] „oni”, „one” - również w odniesieniu do wielu rzeczy.
Uwaga: polskie *on/ona/ono* i angielskie *he/she/it* nie są używane w jednakowy sposób. W języku polskim należy kierować się regułami gramatycznymi dotyczącymi danego rzeczownika, zaś w języku angielskim – „gatunkiem”, do którego należy pojęcie opisywane przez rzeczownik. Na przykład: pol. *to drzewo – ono jest duże* = ang. *the tree – it is tall*. W przeciwieństwie do rzeczowników, niektóre zaimki osobowe przyjmują inną formę, jeśli odnoszą się do adresata danej czynności. Jeśli zaimek osobowy nie odnosi się do podmiotu, jego odmiana wygląda następująco: *I – me* [mi(:)], *we – us* [ʌs], *he – him* [hɪm], *she – her* [hɜr], *they – them* [ðəm]. Przykłady: *I love you, I love her, she loves him*. Nie dotyczy to zaimków *you* i *it*.
- (5) Oprócz zaimków osobowych, w języku angielskim wyróżniamy:
- zaimki wskazujące: *this X* [ðɪs] : *that X* [ðæt] – „ten/ta/to X tu” : „tamten/tamtą/tamto X tam” (liczba mnoga: *these* [ði:s] : *those* [ðoʊs]);
 - określniki dzierżawcze stosowane w odniesieniu do zaimków osobowych: *my* [maɪ] (do *I*), *your* [jɔ:r] (do *you*), *his* [hɪs] (do *he*), *her* [hɜr] (do *she*), *its* [ɪts] (do *it*), *our* [aʊər] (do *we*), *their* [ðɜr] (do *they*). Na przykład: *This is Peter's house; it is his house. And this is Paula's house; it is her house.*;
 - zaimki pytajne: *who* [hu:] – „kto, komu, kogo, kim”, *where* [wɜ:r] – „gdzie”, *what* [wɒt] – „co”, *why* [(h)waɪ] – „dlaczego”, *when* [wen] – „kiedy”, *how* [hau] – „jak”, *which* [wɪtʃ] – „który, która, które”, *whom* [hu:m] – „komu, kogo”, *whose* [hu:z] – „czyj, czyja, czyje” (=of whom);
 - zaimki nieokreślone: *any* ['eni] i *some* [sʌm] – „jakiś, jakaś, jakieś” (np. *anyone* = *anybody* = „ktokolwiek”; *someone* = *somebody* – „ktoś”; różnica: *any* stosuje się zazwyczaj w pytaniach i przeczeniach, *some* stosuje się w stwierdzeniach;
 - zaimek wzajemny: *each other* [i:tʃ 'ʌðər] – „nawzajem; jeden drugiemu”;

⁸ Drugą wersję wymowy stosuje się przed wyrazami zaczynającymi się samogłoską lub w przypadku, gdy rodzajnik *the* znajduje się przed wyrazem, którego znaczenie chcemy podkreślić.

- zaimki zwrotne z *self* [self]: *myself* – „ja sam(a)/mnie samemu (samej)/mnie samego (sama)”, *yourself* – „Ty sam(a)/Tobie samemu (samej)/Ciebie samego (sama)”, *himself* – „on sam/jemu samemu/jego samego”, *herself* – „ona sama/jej samej/ją sama”, *itself* – „ono samo/jemu samemu/jego samego”, *ourselves* – „my sami (same)/nas samych”, *yourselves* – „Wy sami (same)/Was samych”, *themselves* – „oni sami (one same)/ich samych”.

- (6) Do wyrażania generalnych prawd, jak również do opisu wydarzeń regularnie następujących po sobie używamy (tak, jak w języku polskim) czasu teraźniejszego. Jeśli wykonawcę czynności opisanej w zdaniu określa rzeczownik w liczbie mnogiej lub jeden z zaimków osobowych: *I, we, you, they*, forma czasownika nie ulega zmianie; *jeśli zaś wykonawcę czynności określa rzeczownik w liczbie pojedynczej lub zaimek *he, she* albo *it*, do wcześniej wymienionej formy czasownika dodajemy *-s* bądź *-es* (w przypadku, gdy czasownik kończy się na głoskę pokrewną *s*, czyli /s/, /z/, /ʃ/, /ʒ/).

Uwagi dotyczące wymowy: *-(e)s* wymawiamy jako [ɪz] po głoskach pokrewnych *s* (np. *he washes* [wɒʃɪz] – „on myje”), jako [z] po każdej innej głosce dźwięcznej (np. *he sings* [sɪŋz] – „on śpiewa”), jako [s] po każdej innej głosce bezdźwięcznej (np. *he paints* [peɪnts] – „on maluje”). Trzy ważne wyjątki: *be* [bi:]: *I am, you/we/they*/rzeczownik w liczbie mnogiej – *are*, *he/she/it*/rzeczownik w liczbie pojedynczej – *is*; *have* [hæv]: *he/she/it*/rzeczownik w liczbie pojedynczej – *has*; *do*: *he/she/it*/rzeczownik w liczbie pojedynczej – *does* [dʌz].

- (7) Do opisu wydarzeń, które mają miejsce tylko w danym momencie i trwają przez określony czas, używamy specjalnej konstrukcji, której w języku polskim brak – gerundium (*progressive*). Konstrukcja ta wygląda następująco: odpowiednia forma czasownika *be* (w zależności od tego, czy przed nim znajduje się zaimek *I/you/we/they/he/she/it*, czy rzeczownik) + czasownik w bezokoliczniku + *-ing* dołączone do bezokolicznika, np. *I am singing, Paul is painting*.

W języku polskim różnicę między (a) *he sings* i (b) *he is singing* możemy wyrazić następująco: (a) *on śpiewa (zawodowo, hobbystycznie)* i (b) *on właśnie śpiewa*. Jeśli zamiast poprawnej gramatycznie konstrukcji z *-ing* użyje się tu konstrukcji czasu teraźniejszego prostego (a więc bezokolicznika), aby zostać zrozumianym, najlepiej użyć zwrotów takich, jak *now* [naʊ] – „teraz” bądź *at the moment* [æt ðə 'moumənt] – „właśnie”.

- (8) W tym punkcie omówione zostały dwa czasy: pierwszy z nich to *simple past*, drugi – *present perfect*. Do opisu wydarzeń z przeszłości w języku angielskim można, podobnie jak po polsku, użyć czasu przeszłego. Najczęściej tworzy się go przez dodanie końcówki *-ed* do bezokolicznika. Końcówkę *-ed* wymawiamy jako [ɪd] po [d] lub [t] (np. *he painted* [peɪntɪd] *a picture* – „on namalował obraz”), [d] po każdej innej głosce dźwięcznej (np. *he lived, died* [lɪvd, daɪd]), [t] po każdej innej głosce bezdźwięcznej (np. *he talked* [tɔ:kt]). Możliwe jest również użycie czasownika *did* – „zrobił(a/o)” + bezokolicznik (np. *he did paint*); rodzimi użytkownicy angielskiego używają tej konstrukcji do podkreślenia znaczenia wypowiedzi. Inną możliwością opisywania wydarzeń z przeszłości jest zastosowanie odpowiedniej formy czasu teraźniejszego czasownika *have* (a więc *have* lub *has*) + tzw. imiesłów czasu przeszłego. Imiesłowy czasu przeszłego tworzymy tak, jak formy czasownika w czasie przeszłym, czyli przez dołączenie końcówki *-ed* do bezokolicznika (np. *I have painted, he has lived*). Rodzimi użytkownicy angielskiego stosują tę konstrukcję do opisu tych wydarzeń z przeszłości, które mają jakiś związek z teraźniejszością. W przypadku użycia niewłaściwej

formy nie powinno dojść jednak do problemów w komunikacji.

Niestety w języku angielskim występuje też wiele czasowników nieregularnych. Poniżej wymienione zostają najważniejsze (formy w kolejności: bezokolicznik – I forma czasu przeszłego – II forma: imiesłów czasu przeszłego):

- *be* „być” – *was* (dla *I/he/she/it* lub rzeczownika w liczbie pojedynczej) bądź *were* (dla *you/they* lub rzeczownika w liczbie mnogiej) – *been* [bi: wɒz wɜr bi:n]
- *have* „mieć” – *had* – *had* [hæv hæd]
- *do* „(z)robić” – *did* – *done* [du: dɪd dʌn]
- *go* „iść, chodzić” – *went* – *gone* [gou went ɡʌn]
- *make* „(z)robić, (u)gotować” – *made* – *made* [meɪk meɪd]
- *come* „przychodzić, przyjść” – *came* – *come*
- *become* „sta(wa)ć się” – *became* – *become*
- *get* „dosta(wa)ć” – *got* – *got*
- *tell* „(o)powiedzieć” – *told* – *told*
- *say* „mówić” – *said* – *said*
- *give* „da(wa)ć” – *gave* – *given*
- *take* „brać, wziąć” – *took* – *taken*
- *eat* „(z)jeść” – *ate* – *eaten*
- *put* „kłaść, położyć” – *put* – *put*
- *think* „myśleć” – *thought* – *thought*

Pozostałe najważniejsze wyjątki można znaleźć na liście podstawowego słownictwa BGE. Każdy uczeń powinien koniecznie zapamiętać formy pierwszych czterech czasowników z powyższej listy. Dodanie końcówki *-ed* do pozostałych bezokoliczników z listy nie powinno przysporzyć problemów komunikacyjnych.

- (9) Jeśli czynność X jest tłem lub ramą dla czynności Y mającej miejsce w przeszłości, wówczas czynność X musi być wyrażona za pomocą odpowiedniej konstrukcji. Jeśli czynność X trwała już jakiś czas w momencie, kiedy czynność Y dopiero się rozpoczęła, X wyrażona zostaje za pomocą gerundium (jak w punkcie 7., z tą różnicą, że tym razem w czasie przeszłym). Na przykład: *Paula came into the room. Paul was watching a film.* (Paul oglądał film już od jakiegoś czasu, kiedy do pokoju weszła Paula). Inaczej jest, gdy czynność Y następuje po czynności X. Wówczas obie czynności wyrażone są za pomocą czasu przeszłego prostego. Na przykład: *Paula came into the room. Paul watched a film.* (Najpierw Paula weszła do pokoju, potem Paul zaczął oglądać film).
- (10) Do opisu przyszłości można używać form teraźniejszych, jeśli w inny sposób da się do zrozumienia rozmówcy, że mowa jest o przyszłości (np. stosując odpowiednie przyimki). W języku angielskim występuje szereg różnych form służących do mówienia o przyszłości. Do najczęściej używanych konstrukcji należą: *will* [wɪl] + bezokolicznik oraz *am/are/is going to* + bezokolicznik. W odniesieniu do rozkładów jazdy są używane formy czasu teraźniejszego prostego. Używanie form czasu teraźniejszego zamiast form czasu przyszłego nie powinno jednak doprowadzić do problemów w komunikacji.
- (11) Kolejną często używaną – zwłaszcza w wypowiedziach pisemnych – konstrukcją jest strona bierna. W konstrukcji tej przed czasownikiem nie znajduje się wykonawca czynności, lecz jej obiekt bądź adresat. Strony biernej używa się przede wszystkim, gdy wykonawca czynności

jest nieznany lub nieistotny. Konstrukcja wygląda następująco: dopełnienie lub adresat + odpowiednia forma czasownika *be* + imiesłów: 2 forma przeszła czasownika + dopełnienie lub adresat. Na przykład:

Paula was given another chance.

Another chance was given to Paula.

Jeśli w zdaniu chcemy nazwać wykonawcę czynności, dodajemy przyimek *by* i odpowiedni rzeczownik lub zaimek:

Paula was given another chance by Paul.

Another chance was given to Paula by Paul.

Wystarczy znać tę konstrukcję, nie trzeba jej jednak używać. Zamiast tego można zastosować stronę czynną: wykonawca czynności + czasownik + dopełnienie + *to* + adresat. W tym wypadku w miejsce wykonawcy czynności możemy wstawić słowo *someone*:

Someone wrote a letter to Paula.

- (12) Obok *be* – „być”, *have* – „mieć” i *do* „(z)robić” (te czasowniki zostały opisane w punktach 16. i 17.), w języku angielskim występuje szereg innych czasowników posiłkowych, które w zdaniu występują przed czasownikiem głównym i są w formie podstawowej (odpowiednia forma czasu teraźniejszego prostego):

will [wɪl] „będę, będziesz, będzie, będą” – odnosi się do przyszłości lub służy do wyrażania pewności

shall [ʃæl] „mieć powinność” – odnosi się do obowiązków lub – jeśli wykonawcę czynności opisuje zaimek *I* – propozycję

can [kæn] „umieć” – odnosi się do umiejętności, możliwości, propozycji, próśb lub udzielenia pozwolenia (do wyrażania przeszłości służy zwrot *was/were able to*)

may [meɪ] „móc” – odnosi się do propozycji, możliwości lub udzielenia pozwolenia

must [mʌst] „musieć” – odnosi się do obowiązków lub służy do wyrażania pewności (do wyrażania przeszłości służy zwrot *had to*)

would [wʊd] „byłby, byłaby, byłoby, byłiby” – odnosi się do możliwości (często związanej z określonym warunkiem) lub – jeśli wykonawcy czynności nie określa zaimek *I* – próśby

should [ʃʊd] „mieć powinność” – odnosi się do dawania rad; konstrukcja *should* + *have* + II forma przeszła czasownika służy do wyrażania obowiązku z przeszłości („powinieneś był/powinnaś była/powinniście byli/powinniście byli”)

ought to [ɔ:t tu] = *should*

could [kʊd] „mógłby, mogłaby, mogłoby, mogliby, mogłyby; mógł, mogła, mogło, mogli, mogły” – odnosi się do możliwości, udzielenia pozwolenia lub próśb; służy również do mówienia o umiejętnościach z przeszłości

Powyższe czasowniki nie odmieniają się przez osoby (a więc *he will go*, nie **he wills go*). Negacja *must not* nie odnosi się do braku obowiązku, lecz wyraża zakaz, np. *You must not go there.* = „Nie wolno ci tam iść.”, nie zaś **„Nie musisz tam iść.”* Negację *cannot* pisze się

razem.

- (13) Czasem do szczegółowego opisu rzeczownika potrzeba więcej niż przymiotnika. Tu pomocny jest typ zdania pobocznego zwany przydawkowym (np. „Człowiek, który wczoraj był w parku.”, „Człowiek, którego widziałam wczoraj w parku.”). Zdanie przydawkowe występuje, tak jak w języku polskim, po rzeczowniku, do którego się odnosi i rozpoczyna się tzw. zaimkiem względnym. Dwa ważne zaimki względne to *who* (w odniesieniu do osób) i *which* (w odniesieniu do rzeczowników nieosobowych). Przykłady:

(a) *the man who was in the park yesterday*

(b) *the dog which was in the park yesterday*

(c) *the man who(m) I saw in the park yesterday*

(d) *the dog which I saw in the park yesterday*

Oba zaimki względne mogą odnosić się zarówno do wykonawcy czynności opisywanej w zdaniu (a i b), jak i do adresata czynności (c i d). Całe zdania mogłyby brzmieć następująco:

The man who was in the park yesterday is at the circus today.

The man who(m) I saw in the park yesterday is at the circus today.

Rodzimi użytkownicy angielskiego często (lecz nie we wszystkich przypadkach) używają też *that* oraz, jeśli zaimek względny odnosi się do adresata czynności, stosują tzw. zerową formę zaimka, np. *The man ___ I saw in the park yesterday is at the circus today.* **Who* i *which* wydają się najłatwiejsze w użyciu. Nawet, jeśli się je pomyli, nie powinno dojść do problemów w komunikacji.

- (14) Po dodaniu odpowiedniej końcówki przymiotniki mogą być używane jako przysłówki. Przymiotniki opisują rzeczowniki, a przysłówki – czasowniki (oprócz czasowników *be*, *become*, *feel*, *smell*, *taste*, *sound*, które opisywane są przymiotnikami), przymiotniki oraz inne przysłówki. W języku polskim przysłówki pochodzące od przymiotników tworzy się za pomocą końcówki *o* lub *e*. W języku angielskim aby z przymiotnika utworzyć przysłówkę, do formy podstawowej przymiotnika należy dodać końcówkę *ly* [li]. Na przykład: *He is terrible and loud.* – „On jest straszny i głośny.” vs. *He is terribly loud.* – „On jest strasznie głośny.” vs. *He sings terribly and loudly.* – „On śpiewa strasznie i głośno” vs. *He sings terribly loudly.* – „On śpiewa strasznie głośno.” w niektórych przypadkach przysłówka nie tworzymy przez dodanie *ly*, np. *fast* – „szybki, szybko”, *hard* – „twardy, twardo” (tu forma przysłówka jest taka sama, jak forma przymiotnika), *much* – „dużo”, (a) *little* – „trochę”. Ważnym wyjątkiem jest przysłówek od przymiotnika *good*, czyli *well*. Jeśli w miejscu przysłówka użyjemy przymiotnika, nie powinno to sprawić poważnych problemów w komunikacji.

- (15) Podobnie jak w języku polskim, w angielskim rzeczowniki mogą być opisane przymiotnikami. Te występują najczęściej przed rzeczownikiem i nie trzeba ich odmieniać, chyba, że zdanie skupia się na porównaniu. Wówczas, podobnie jak po polsku, obowiązują nas reguły stopniowania przymiotników. Jeśli chcemy porównać dwie lub więcej rzeczy i wyrazić, że X jest bardziej A niż Y, wtedy przed A wstawiamy *more* [mɔ:r]. Na przykład: *more understandable* – „bardziej zrozumiały”. Jeśli zaś mamy do czynienia z określoną grupą rzeczy i chcemy zaznaczyć, że X jest z nich wszystkich najbardziej A, wówczas przed A wstawiamy *most* [moust]. Na przykład: *most understandable* - „najbardziej zrozumiały”.

Do ważnych wyjątków należą: *good* „dobry” – *better* – *best*, *bad* „zły” – *worse* – *worst*, *little* „mały/o” – *less* – *least*, *much*/*many* „duży/o” – *more* – *most*. Rodzimi użytkownicy angielskiego stopniują jednosylabowe przymiotniki, dodając do nich końcówkę *er* lub *est*, (np. *small* „mały” – *smaller* – *smallest*), a dwusylabowe przymiotniki kończące się na *y*, dodając *er/est* i zamieniając *y* na *i* lub używając *more/most* (np. *happy* „szczęśliwy” – *happier* –

happiest lub, rzadziej, *happy – more happy – most happy*). Wszystkie pozostałe przymiotniki stopniuje się, używając *more/most*.

(16) Jeśli chcemy zaprzeczyć jakąś część zdania, wstawiamy przed nią słowo *not* [nɒt], np. *He is in the house, not in the garden. I love not her, I love you.* W przypadku zaprzeczania czasowników obowiązują nas oddzielne reguły. Do *be*, jak i do innych czasowników posiłkowych, *not* dołącza się bezpośrednio do czasownika. Jednak wszystkie inne czasowniki zaprzecza się przez wstawienie przed nie *do not* (lub *don't*) albo, dla 3. osoby liczby pojedynczej *does not* (lub *doesn't*). Można by więc też powiedzieć: *I don't love her, I love you.* lub *I can't love her, I can love only you.* lub *I don't hate her, I can only love her.*

(17) Podstawowa zasada budowania zdań opisana w punkcie 1. dotyczy tylko zdań oznajmujących. Oprócz tego w języku angielskim występują jeszcze zdania wykrzyknikowe oraz pytania. Struktura zdań wykrzyknikowych w języku angielskim jest następująca: czasownik w bezokoliczniku + dopełnienie bliższe i/lub dopełnienie dalsze, np. *Come to me!, Write a letter to Paula!*. Pytania dzielą się na (a) zamknięte (odpowiedź tak lub nie) i (b) otwarte (zaczynają się zaimkiem pytajnym). (a) Najłatwiejszym sposobem utworzenia pytania zamkniętego jest wypowiedzenie zdania oznajmującego, lecz z podwyższeniem intonacji na ostatniej sylabie, np.:

You can see Peter. You see Peter. She sees Peter. Peter is nice.

zmieniają się w:

You can see Peter? *You see Peter?* *She sees Peter?* *Peter is nice?*

W brytyjskiej i amerykańskiej standardowej odmianie języka angielskiego obowiązuje jednak poniższy schemat tworzenia pytań ze zdań twierdzących:

	wykonawca czynności	(czasownik posiłkowy)	czasownik (główny)	reszta zdania
	<i>You</i>	<i>can</i>	<i>see</i>	<i>Peter.</i>
	<i>You</i>		<i>see</i>	<i>Peter.</i>
	<i>She</i>		<i>sees</i>	<i>Peter.</i>
	<i>Peter</i>		<i>is</i>	<i>nice.</i>

zmieniają się w:

czasownik posiłkowy	wykonawca czynności		czasownik (główny)	reszta zdania
<i>Can</i>	<i>you</i>		<i>see</i>	<i>Peter?</i>
<i>Do</i> (jeśli w zdaniu nie było innego czasownika posiłkowego)	<i>you</i>		<i>see</i>	<i>Peter?</i>
<i>Does</i> (jeśli w zdaniu nie było innego czasownika posiłkowego)	<i>she</i>		<i>see</i>	<i>Peter?</i>
<i>Is</i> (wyjątek dotyczący)	<i>Peter</i>			<i>nice?</i>

czasownika be)						
----------------	--	--	--	--	--	--

(b) W pytaniach otwartych zaimek pytajny powinien znajdować się w miejscu, które w zdaniu oznajmującym jest zarezerwowane dla odpowiedzi na to pytanie. Pytania otwarte czytamy z intonacją podwyższoną na zaimku pytajnym i ostatniej sylabie zdania.

		<i>Peter</i>		<i>meets</i>	<i>Mary</i>	<i>on Mondays</i>	<i>for dancing.</i>
		<i>Peter</i>	<i>can</i>	<i>meet</i>	<i>Mary</i>	<i>on Mondays</i>	<i>for dancing.</i>
		<i>Peter</i>		<i>is</i>	<i>nice.</i>		

zmieniają się w:

		<u><i>Who</i></u>		<i>meets</i>	<i>Mary</i>	<i>on Mondays</i>	<i>for dancing?</i>
		<i>Peter</i>	<i>can</i>	<i>meet</i>	<u><i>who(m)</i></u>	<i>on Mondays</i>	<i>for dancing?</i>
		<i>Peter</i>		<i>meets</i>	<i>Mary</i>	<u><i>when</i></u>	<i>for dancing?</i>
		<i>Peter</i>		<i>meets</i>	<i>Mary</i>	<i>on Mondays</i>	<i>for <u>what?</u></i>
		<i>Peter</i>		<i>is</i>	<u><i>what?</i></u>		

Pierwsze z powyższych pytań, gdzie nieznany jest wykonawca czynności, jest uważane za poprawne w brytyjskiej i amerykańskiej standardowej wersji języka angielskiego. W przypadku pozostałych pytań wersje standardowe przewidują inny schemat budowy zdania, w którym zaimek pytajny i czasownik posiłkowy (dokładnie jak w schemacie z punktu a) zostają przestawione na początek zdania:

		<i>Who</i>		<i>meets</i>	<i>Mary</i>	<i>on Mondays</i>	<i>for dancing?</i>
<i>Who</i>	<i>can</i>	<i>Peter</i>		<i>meet</i>	_____	<i>on Mondays</i>	<i>for dancing?</i>
<i>When</i>	<i>does</i>	<i>Peter</i>		<i>meet</i>	<i>Mary</i>	_____	<i>for dancing?</i>
<i>What</i>	<i>does</i>	<i>Peter</i>		<i>meet</i>	<i>Mary</i>	<i>on Mondays</i>	<i>for _____?</i>
<i>What</i>	<i>is</i>	<i>Peter</i>			_____?		

(18) Po wymienionych w punkcie 1. przyimkach, które są używane metaforycznie, występują nie tylko rzeczowniki i zaimki, lecz również czasowniki z końcówką *-ing* dołączoną do bezokolicznika (jeśli bezokolicznik kończy się na *e*, samogłoska ta znika), np. *I dream of playing football, I am afraid of driving a bus.*

(19) Czasem zdania w języku angielskim mogą być bardzo proste: *I saw this.* albo *This is not interesting.* Innym razem potrzeba obszernego opisu, aby określić wykonawcę lub adresata czynności. (a) W tym celu można użyć zdania pobocznego, które rozpoczyna się słowem *that*. Porównajmy poniższe przykłady:

I saw this.

I saw that the man was in the park.

This is not interesting.

**That the man was in the park is not interesting.*

Jeśli wykonawca czynności w zdaniu głównym i pobocznym jest ten sam, można też zastosować dwie inne konstrukcje: (b) *to* + bezokolicznik (np. *to do*), (c) bezokolicznik z końcówką *-ing* (np. *doing*). Po przyimkach stosujemy zawsze wariant c (patrz punkt 18.). W pozostałych przypadkach najczęściej stosuje się wariant b. Niekiedy w zależności od wyboru wariantu b lub c czasownik zmienia swoje znaczenie. Dotyczy to m.in. dwóch często używanych czasowników:

stop: *He stopped to smoke.*

He stopped smoking.

„Zatrzymał się, żeby zapalić”

„Rzucił palenie.”

like: *I like to dance.*

I like dancing.

„Chcę (teraz) zatańczyć.”

„Lubię tańczyć. (ogólnie)”

(20) Rola spójników polega na łączeniu zdań lub ich części:

<i>because</i> [bɪ'kɔ:z]	„ponieważ” – sygnalizuje podanie przyczyny
<i>since</i> [sɪns]	„ponieważ” – sygnalizuje podanie przyczyny
<i>(un)til</i> [ʌn'tɪl]	„od” – określa początkowy punkt odniesienia w czasie
<i>(al)though</i> [ɔ:l'ðəʊ]	„choć, mimo że” – sygnalizuje przeciwny argument
<i>if</i> [ɪf]	„jeśli” – sygnalizuje warunek
<i>when</i> [wen]	„kiedy” – sygnalizuje opis czynności wykonywanej równocześnie z inną (lub zdarzeń dziejących się równocześnie)
<i>after</i> [æftər/aftər]	„po” – sygnalizuje jedno zdarzenie poprzedzające drugie
<i>before</i> [bɪ'fɔ:r]	„przed” – sygnalizuje jedno zdarzenie następujące po drugim
<i>so that</i> [səʊ ðæt]	„żeby” – sygnalizuje podanie skutku lub życzenia
<i>and</i> [ænd]	„i” – łączy dwa równie ważne elementy
<i>or</i> [ɔ:r]	„albo” – łączy dwie równie dobre opcje
<i>but</i> [bʌt]	„ale” – sygnalizuje ograniczenie
<i>however</i> [haʊ'evər]	≈ <i>but</i>

Szyk zdania, tak jak w języku polskim, pozostaje niezmienny niezależnie od zastosowanego spójnika. Dla przypomnienia – podstawowa reguła dotycząca budowy zdania: (okoliczniki) + wykonawca czynności + czasownik + adresat czynności + (dopełnienia). Jeśli nie możemy przypomnieć sobie potrzebnego spójnika, możemy również wypowiedzieć się, używając dwóch oddzielnych zdań:

Zamiast *I love Paula because she is nice.*a) *I love Paula. She is nice.*b) *I love Paula. The reason is: she is nice.*Zamiast *I love Paula although she is not nice.**Paula is not nice. But I love Paula.*